БУГУ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

ШЫН

1925 чылда үндезилеттинген.

1966 ч. АВГУСТ 10 СРЕДА № 187 (6518).

Өртэз 2 көп.

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

«КОСМОС-127» УЖУДУУШКУНДА

Черниң «Космос-127» дээр кылымал спутнигиниң ээлчеглиг салып үндүрүүшкүнүн бо чылдың август 8-те Совет Эвилелинге боттандырган. 1962 чылдың март 16-да Совет Эвилелиниң телеграф агентилелиниң чарлаан программазынга дүүштүр космос делгемин шинчилээр чорукту үргүлчүлээр сорулгалыг эртем аппаратуразын ол спутникте тургускан.

Эртем аппаратуразындан аңгыда ук спутникте мегагерцтиң 19,994 частотазынга ажылдаар радио-дамчыдыкчы, орбитаның элементилерин ылап хемчээр радио-система, приборларның болгаш эртем аппаратуразының ажылдап чорууруңуң дугайында медээлерни Черже дамчыдып бээр радиотелеметриннтиг система бар.

Спутникте тургускан аппаратура өй-тавында ажылдап чоруур. Таарыштырылга-саналга тевү келген информацияны сайгарып, таарыштыр ажылдап турар.

Турцияның Национал Улуг хуралының төлээлерин эш А. Н. Косыгин хүлээп алган

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң чалааның ёзугаар Совет Эвилелинге албанның айт-чорууя кылып келген Турцияның Национал Улуг хуралының төлээлерин Национал палатаның даргазы Феррух Бозбейлини баштадыр ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы эш А. Н. Косыгин август сесте Кремльге хүлээп алган.

Турция Республиканың Совет Эвилелинде элчини Хасан Эсат Ишык төлээлер-биле кады хүлээп алышкынга келген.

Эш А. Н. Косыгинниң болгаш Турцияның парламентарийлериниң аразынга чылыг, найыралчы беседа болган.

СОҢГААРЛАТТЫНМАС СОРУЛГА

Партияның төөгүлүг XXIII съездизиниң сөөлүнде, ооң эртемге үндезилеттинген, мерген угаанныг шиитпирлерин амыдыралга боттандырар дээш хайнышкынныг ажыл-херек, тодаргай хемчеглер чурттуң политиктиг-даа, экономиктиг-даа амыдыралында, совет кижи бүрүзүнүң болгаш коллектив бүрүзүнүң ажыл-херээнде көстүп көрбээни-биле калбарган.

Съездиниң Директиваларын чедиишкинниг күүседирин хандырар сорулга-биле СЭКП Төп Комитеди болгаш Совет чазак чугула шиитпирлерни болгаш доктаалдарны хүлээп алган, ТК-ның май Пленуму чурттуң көдээ ажыл-агыйын хөгжүдериниң эң чугула айтырыын чугаалашкан, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң чедиги чыылдазының бирги сессиязынга Совет чазактың иштики болгаш даштыкы политиказының кол айтырыгларының талазы-биле Медеглел кылдынган.

СЭКП-ниң XXIII съездизиниң болгаш ооң дараазында партияның болгаш чазактың хүлээп алган шиитпирлерин, ажылдап кылган хемчеглерин ажылчы чоннарның кижи бүрүзүнге чедир тайылбырлаары, оларны боттандырарынче массаларны мобилизастаары —амгы үеде агитаторларның соңгаарладып болбас эң чугула сорулгаларының бирээзи.

Агитатор деп хүндүткелдиг атты бистиң республиканың ажылчы чону чоргаарал болгаш идегел-биле адап турар. Бүгү чоннуң ындыг хүлээп көрүүшкүнүн олар массаның ортузунга мөгаг-шылаг чок, хүн бүрүде чаагай ажыл-херээ-биле чаалап алган. Агитаторнуң келирин ырак-узакта малчын, аңчы, ховушөлде тараажы, сигенчи, хоорай, суурларда өг-бүле ээлери, пенсионер, бүдүрүлгеде ажылчын, албан черинде ажылдакчы-даа четтикпес күзел-биле манап турар. Агитатор партияның идей талазы-биле дайынчы хүлээлгезин күүседип, кижилерге партияның политиказын тайылбырлап, оларны күш-ажылче сорук киирип, боттарының шын туружун тып алырынга, ажылдың чаа, мурнакчы аргаларын ажыглаарынга дузалап турар.

Партияның XXIII съездизиниң материалдарын пропагандалаары-биле холбаштыр база ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдага белеткел үезинде агитас-массалыг ажылга бистиң партия организацияларывыс болгаш беш муң ажыг агитаторларывыс хөй дуржулганы мөөңнеп ап, агитас-пропаганда ажылының арга-методтарын улам сайзыраңгайжыткан. Кызылда № 16 агитпункт, Барыын-Хемчиктиң «Большевик» колхозта, Бай-Тайганың Шуйда, Таңдының Дүргенде, Чөөн-Хемчиктиң Дөргүн суурда, Өвүрнүң Кызыл-Тейде дээш өске-даа он-он агитпункттар, агитколлективтер эки ажылдап, агитас-массалыг ажылды улуг хемчээлдии-биле калбарткаңнар.

Республиканың дыка хөй парторганизациялар, агитколлективтер мөөңнеттинген дуржулганы билдилии-биле ажыглавышаан, агитас-массалыг ажылды чоң ортузунда, ылаңгыя ам үеде шалыпчы фронт .— мал чеминиң белеткелчилериниң ортузунда калбартып турар. Маңаа чижек кылдыр Таңды районнуң «Межегей» совхозунда парторганизацияны айтып болур. Мында мал чеми белеткээриниң эгезинде-ле партия бөлүктерин тургускаш, политмассалыг ажылды күштелдирип, социалистиг чарышты калбарткан. Ооң түңнелинде мал чеми белеткээр звенолар бедик бүдүрүкчүлүг ажылдап, техниканы чөп ажыглап турар. Мал чеми белеткээр талазы-биле совхоз республиканың ажыл-агыйларының бирги черинде. Тожу районнуң мал чеми белеткеп турар ажыл-ишчилериниң ортузунда политмассалыг ажыл багай эвес тургустунган. Ында «Совет Тыва» колхозтуң сигенчи бригадаларында быжыглаттынган агитаторлар үргүлчү ажылдап турарлар.

Агитация болгаш пропаганда ажылы партияның болгаш чазактың политиказын, директиваларын ажылчы чоннарга калбаа-биле тайылбырлавышаан, коммунистиг тургузуушкунунуң хүн бүрүдеги практиктиг сорулгалары-биле холбашкан турар ужурлуг дээр дугайында XXIII съездиниң негелделери бүгүдеге билдингир. Ындыг турбуже, ол чугула сорулганы боттандырар талазы-биле улуг четпестер хөй-хөй парторганизацияларда, чамдык агитаторларның ажылында бар болуп турар. Кызыл хоорайда, районнар төптеринде, колхозтар, совхозтарда, бригадалар, фермаларда чамдык агитпунктулар чайгы үеде ажылын кошкаткан. Дыка хөй агитаторлар быжыглаткан участоктарынга шоолуг барбастаан таварылгалар бола кестүп турар. Мал чеми белеткээр шимчээ чугула кампания үезинде безин агитас-массалыг ажыл, агитпунктуларның ажыл-херээ хөй черлерде экиживаан. Ооң түңнелинде мал чеми белеткээри, дүжүт ажаап алышкынынга белеткел дыка оожум темпилиг дээрзин миннир ужурлуг бис.

Улуг-Хем районнуң Жданов аттыг колхозунуң Чолураа бригадазының сигенчилери үр үе иштинде агитаторлар-даа, солуннар, журналдар-даа, кескү агитация-даа көрбээн. Тес-Хем районнуң «Чолураа» колхозунуң сигенчилери база-ла ындыг байдалда. Черле ынчаш республиканың колхозтарының, совхозтарының хөй санныг малчыннарының, мал чеми белеткекчилериниң ортузунда агитас-массалыг ажыл дыка кудуу деңнелде, чамдык черлерде харын-даа чорувайн турар. Бирги чартык чылда бедик шаңналды чедип алган бистиң республиканың чамдык партия организациялары агитас-массалыг ажылга мындыг хожудаашкынны болдурупболбас. Бо талазы-биле чогуур түңнелди СЭКП райкомнары, хооркому, парткомнар болгаш эге организациялар кылыр ужурлуг.

Агитаторлар партия организацияларының хумагалаар, өөредир болгаш шын ажыглаар ужурлуг, идейлиг улуг даянгыыжы. Оларның мурнунда эгээртинмес хөй болгаш чугула ажылдар бар: XXIII съездиниң материалдарын улам ханы тайылбырлаар, СЭКП ТК-ның май Пленумунуң, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң бирги сессиязының шиитпирлерин болгаш партияның, чазактың хүлээп алгылааны чугула шиитпирлерни, хемчеглерни чоңга таныштырар, оларның күүселдези дээш демиселче ажылчы чонну мобилизастаар. Ылаңгыя ажылчы чоннуң коммунистиг кижизидилгезинче, хулиганнаар, арагалаар чоруктарга удур демиселче агитаторлар онза кичээңгей салган турар ужурлуг.

Агитас-массалыг ажылдың чедиишкинниг болуру, хамыктың мурнунда партия организацияларының, СЭКП райкомнарының, хоорокомунуң удуртулгазындан, организастыг ажылдарындан хамаарыжыр. Ону бирги ээлчегде агитпунктуларның, агитколлективтерниң ажылын сергединден, углап башкарындан эгелээр херек. Ам кайда-даа — хоорайда-даа, кедээ черлерде-даа агитпункт болунуң дайынчы хүлээлгезин доктаамал, бедик деңнелдиг күүсеткен турарын, а оларны дамчыштыр агитатор бүрүзү хүлээлгезин ак сеткилдиг күүсеткен турарын чедип алыр херек. Мал чеми белеткеп турарларның ортузунда агитас-массалыг ажылды доп-дораан экижидериниң боттуг хемчеглерин парторганизация бүрүзү алыр, агитаторларга боттуг дузаны көргүзер хүлээлгелиг. Ол хемчеглер мал чеми белеткээриниң планын күүседирин хандырбышаан, дүжүт ажаап алышкынының үезинде политмассалыг ажылды организастаарынга чиңгине белеткел болган турар ужурлуг.

РЕСПУБЛИКАНЫҢ ШӨЛДЕРИНДЕ

Баштайгы хүнде

Кызылдың сайгарылга баазазының коллективинге августуң 5 онза хүн болган. Ол хүн «Көк-Тей» совхозтуң ажыл-ишчилери 32 ажыг тонна тарааны дужааган. Ооң-биле чаа беш чылдың баштайгы дүжүдү баазаның тараа хүлээп алыр черинде узук чок кирип эгелээн.

Көк-тейжилер СЭКП-ниң XXIII съездизиниң төөгүлүг шиитпирлеринге сорук кирип, чаа дүжүттүң үндезиниң эки салганының түңнелинде чаагай дүжүттү өстүрүп алган болгаш ам Төрээн чурттуң мурнунга боттарының хүлээлгезин алдарлыы-биле күүседир дээш күрүнеге тараа дужаарын бир дугаарында эгелээннер.

Кызылдың сайгарылга баазазының коллективинде харысалгалыг болгаш хайнышкынныг ажыл көктейжилерниң кииргени баштайгы чаа дүжүдүн хүлээп алыры-биле эгелээн. Бо чылын ук коллектив тараа хүлээп алырынга канчаар белеткеттингенил деп чүвени сонуургап көрген бис. Сайгарылга баазазы республикада эң улуг бүдүрүлге чери болганда ооң хөй кижилиг коллективи нарын болгаш берге, улуг хемчээлдиг ажылдарны чорутканы билдингир.

Чаа дүжүттү хүлээп ап, ону кургадып, савалаарынга ажылчын күжү, эң ылаңгыя техниктиг кадрларның белеткелди болгаш четчир санны эргежок чугула деп чүвени билгеш баазаның партия организациязы олче улуг кичээңгейни салып келген. Тарааның шынарын хынаар лаборантылар, деңзичилер, дериг херекселдер слесарьлары, электриктер дээш өске-даа ажылдакчылар бүрүн четчелеттинген. Тараа хүлээп алышкынынга үзүктелиишкинни болдурбазы-биле баазаның ажылдакчыларының ээлчег графигин тургускан, ону хажык чок күүседип эгелээн.

Кызылдың сайгарылга баазазының ажылдакчылары бо чылдың дүжүдүн соксаал чок хүлээп ап, эки шынарлыг кылдыр болбаазырадып, чоннуң кызымаккай күш-ажылы-биле ол чедип алган чүүден-даа үнелиг байлааны эки кадагалап шыгжаары дээш бүгү күжүн үндүрери чигинниг чок. Ынчалза-даа оларның боттарындан хамаарышпас чылдагааннар-биле бо чугула ажылга шаптыктыг чүүл тургустунуп келирин мурнуку чылдарның дуржулгазы көргүзүп келгенин ооң директору эш А. А. Зыков чугаалап турар. Чижээ, республиканың чамдык колхоз, совхозтары тараа ажаап алышкынының кызыг чай чок кампаниязы чоруп турарын билир хирезинде-ле тарааны чүдүрүп чорударда машиналар баазага чаңгыс үеде мөөннежи бээр кылдыр чорудуп турар.

— Бистиң тараа хемчээр деңзилеривис, кургадыр черлеривис хүнүн-не 2-ден 20 шакка чедир ажылдаар, а чогум дүне машиналарның келири шуут эвээжеп каар турган деп Андрей Александрович чугаалаан. Ооң болу бээр чылдагааны дүне чүдүрген машиналар даартагы хүнну манааш эртенинде чоруп ордала баазага кээп сыңчарлажы бээри болур.

Ажыл-агыйның удуртукчулары эрткен чылдарның ол байдалын өөренип көрүп, тарааны чүдүрүп чорударын дең-дески болдурары чугула. Тараа хүлээп алырынга үзүктелиишкинниг болгаш ээлчег манаар, сыңмарлажыр чоруктарны болдурбазын херек кырында чедип ап болур.

Күрүне шыгжамырының ишкир хемчээлин улгаттырарының айтырыы мурнунда чылдардан бээр тургустунуп турган. Складтарны, күчүлүг кургадыкчыларны немей тударынга эргежок чугула акша-хөреңги четчири-биле тускайлаттынган. Харында үлетпүр тудуг участогу (начальниги эш В. П. Лалекин) 30 муң тонна тараа шыгжаар складтарны эрткен чылын-на ажыглалга кирер дээш кылып эгелээн хирезинде ам-даа доозуп чадап каан. Бо талазы-биле 3-кү тудуг-монтаж эргелелиниң коллективи база улуг бурулуг. Ооң баштаар чери болгаш партия организациязы 2 муң дөрбелчин метр шөлдү дескилеп, асфальтылаар ажылче коллективтиң кежигүннерин эки организастап шыдавайн келген. Ынчангаш ол ажыл база уламчыкаш туруп берген.

Сайгарылга баазазында база бир кол четпес чүүл болза тарааны кургадыр техниканы эки башкарып билир мергежилдиг кадрларның чедишпези болуп турар. Ол кадрларны четчелеп белеткээри ам-даа орай эвес дээрзин баазаның удуртукчулары билип, бо талазы-биле дарый хемчеглерни алыры чугула.

С. ТАС-ООЛ.

ТЕМПИНИ ДҮРГЕДЕДИР

Улуг-Хем районнуң «Улуг-Хая» совхозунда сиген кезип белеткээр ажыл ниитизи-биле чүгээр чоруп турза-даа, Хайыракан салбырда мал чеминиң белеткели организас чок чорутдунуп турар. Салбыр 653 тонна сиген белеткээр планың ам чүгле 17 хуу чедирген ийикпе, азы 115 тоннаны белеткээн.

Салбыр сиген кезилдезинче орайтап киргени-биле меделерниң уну чоорнап, ам кадып эгелээн, сиген кезер машина, хол кадыыры ап шыдавас апарган. Ооң чылдагааны-биле трактористер хүн нормазын ырактала чедир күүсетпейн, сеттелге, ээлгеге өйлежип турарлар. Салбырда күш-ажыл багай организастаттынган, ажылчыннарның хөй кезии анаа олуруп турар. Салбырның зоотехниги А. Даргашин, местком даргазы Т. Сундуй-оол олар ажылчыннарны сиген кезилдезинче организаставайн келгени-биле мал чеминиң белеткелинде чүгле 37 кижи бар. Зоотехник-даа, местком даргазы-даа организастыг ажыл чорударының оруңга ажыл шагында арагалап, күш-ажылдың сагылга-чурумун үреп турар апарганнар.

В. Улаан-Маадыр бригадирлээн 14 кижи составтыг бригада сиген кезилдезинче чаа кирген, ажылы ам-даа шуудаваан. Бригада ажылга орай үнгеш, ажылды эрте соксадып каар, а дүште 2—3 шак иштинде чемненир. Бригаданың кежигүннери кежээ ажылын доскааш, Эл-Бажы суурга кээп хонар. Үстүнде айыткан чижектер ажылдың темпизин оожумнадып, мал чеминиң белеткелинге дүвүрээзинни болдуруп турар.

Хайыракан салбырның чүгле шээр малы безин 23 муң ажып турар, хөй чем негеттинер. Совхозта партком, ажылчын комитет болгаш совхозтуң дирекциязы организастыг хемчеглерни ап, Хайыракан салбырда сиген кезип белеткээр ажылды хыналдага алыры чугула апарган.

О. ТАВАА.

Мал-маган тодуг турзун дээш

Шеминиң Ак-Кара-Суг, Хадын, Сарыг-Сиген бо мынчаар чорааш, сиген шөлдеринде биче-биче тейгилештир сараататтынган ногаан сигенни кижи бо-ла көөр. Өске черлерге бодаарга Ак-Кара-Суғнуң ховуларында ынчалдыр бөлдүнген сигеннер дыка хөй.

Чөөн-Хемчикте «Большевик» колхозтуң ажыл-ишчилери мал чеминиң белеткелинде идепкейлиг киржип турар. Чаа дүжүт ажаап алышкынынга белеткел — комбайннар септелгезинде ажылдап турар механизаторлардан өске, күш-ажыл кылып болур назылыг кижи бүрүзү бо чугула кампанияда хаара туттунган. Сиген, бүдүк-бүрү-даа белеткелинде ниитизи-биле 200 ажыг кижи ажылдап турар.

Бистер К. Байырның удурткан звенозу ажылдап турар участокка келген бис. Комплекстиг сиген бригадазының бригадири эш Шагдыр-оол (ол ам колхоз даргазының хүлээлгезин түр күүседип турар) мынча дээн:

— Артельдиң ажыл-ишчилери сиген белеткелинче июнь айның сөөлүредир кирген. Хол кадыыры-биле, машина-биле-даа сиген кестирер кылдыр организастаттынган 3 звенолар сөөлгү хүннерге чедир ажылдап турары ол. Хол кадыыры-биле эрлер хүнде 0,30 гектар, херээжен кижилер 0,25 гектар сиген кезер норма доктааттынган. Сиген белеткээр 3 звенонуң бирээзи дангаар херээженнерден тургустунганын, олар база-ла эрлерден дудак чок ажылдап турарын бригадир биске сонуургатты.

Колхоз баштаар чери сигенчи звеноларның социалистиг чарыжының негелделерин ажылдап кылгаш, бир ажыл хүнүнүң түңнели-биле тиилекчи болган звенога шилчир кызыл вымпелди, беш ажыл хүннериниң вымпелди салбайн келген звенога акша шаңналын тыпсырын доктааткан.

Сиген шөлү. Аът дырбаажы-биле беле тырттырып каан, 8 кезек черде бөлүк сиген чыдыр, улуг хөпээннерни чаа-ла салып эгелеп турлар. Июльдуң сөөлгү хүннери изиг болган. Ынчангаш сиген салыкчылары кыдындан кыра-ла аныяк эрлер курлак чедир чанагаштаныпкаапкан, изиг-тулук ажылдаан турлар. Шеми 8 чыл школазының ында аът-биле хөпээн сөөртүп турар кезек оолдары сараат салыкчыларын бичии-даа чай алындырбайн, дырбааш-биле бөлдүнген сигенни хөпээнней салгаш, уруксуруктап сөөртүп эккеп-ле турлар. Ол чоок-кавыда сигенни хол кадыыры-биле кезип турарлар кезүлбес боорга, эш Шагдырдан ол дугайын айтырдывыс.

— Ол звенону эш Байыр баштап турар кижи болгай. Олар ам ийи-ги беш хонукта бригадада бирги черни ээлеп келди. Бо чоок-кавының машина чоруй албас хире черлериниң сигенин чүве артырбаан улус бо. Ам чүгле ыяш аразы черлерниң сигенин оюк-деликтей кезип турар. Кайда эки сигенниг чер барыл, кескеш, бөлүп ап келдивис. Ооң түңнелинде 300 гектар черниң сигени кестинген, 262 гектар черниң сигени бөлдүнген. Сигенни фермалар төптеринге белеткээрин база чорудуп тур бис. Сөөлгү хүннерге чедир планывыстың 50 хуузун күүседип алдывыс.

Шынап-ла артельдиң ажыл-ишчилери келир кышка белеткелди чугула херек кылдыр көрүп, сиген белеткелинде дегере чыгыы ажылдап турар. Эң ылаңгыя хол кадыыры-биле сиген кезилдезинде эш Байырга баштаткан кезек эрлер хүн нормазын үргүлчү ажыр күүседип келгеннер.

А. ТЕБЕНИХИН.

Улуг үүлениң бүдүрүкчүлери

Чөөн-Хемчик районнуң Ленин аттыг колхозунуң Баян-Тала салбырында 9 кезек черде сигенчи бригадалар ниитиниң малынга быжыг чемсуурну тургузарының херээнде чаптыг кижи дег хаара туттунган ажылдап турарлар. Чадаана хемниң Хайыракан баарының дүжүн куду агып баткан эринде янзы-бүрү ыяштар үнген чиңгир-ногаан калбак шыктың бажындан ортузунга чедир хөй-хөй сарааттар бедип үне бергилээннер.

Чаагай үүлени кымнар бүдүргенил? Бо дээрге эрткен өөредилге чылында Баян-Тала сес чыл школазын доосткан Моңгуш Дөрбет-оол бригадирлээн 15 кижи составтыг школачылар бригадазының бүдүрген ижидир.

Сиген белеткели — күрүнеге ужур-дузалыг улуг херек, бо дугайын аныяк бригадир онза чугулалап, түс кампанияга ажылдаар күзелдиг оолдар, уруглары июльдуң баштайгы хүннеринде-ле четчелеп ап, салбырның ажыл-агыйы складындан 14 хол кадыырын, 10 демир айыырны баштадыр өске-даа чепсек-херекселдерни хүлээп алгаш, айның 10-дан эгелеп кезип кирипкен.

Школачылар ийи он хонуктуң түңнелинде 49 га черниң сигенин кескеш, 63 тоннаны бөлүп сарааттаанар. Оларның кижи бүрүзү хүнде 0,20—0,25 га чедир кезип, улуг үлүстүң үлүүн күүседип турарлар. Харын-даа чамдыктары, бригадир Дөрбет-оол, Эртине, Кавай-оол болгаш Миша, Гена олар 0,30 га чедир кезип келгеннер.

Бригадир аныяк сигенчилерге ажылдан хостуг шактарда солун номчулгазын кылбышаан, өске сигенчилерде байдалды чугаалап берип турар.

Колхоз баштаар чери өөреникчилерниң чуткулдуг күш-ажылын үнелеп көргеш, өртектиг шаңналды тывыскан. Артельде партия эге организациязы (секретары Д. Биче-оол) школачы бригадага үргүлчү кээп, беседалажып келген.

О. ДҮДЕРАА.

Беш чыл чедиишкинниг эгелээн

РИГА. Латвияның үлетпүр бүдүрүүшкүнүнүң нииити хемчээлиниң талазы-биле чартык чыл планын ажыр күүсеткен. Эрткен чылдың баштайгы чартыынга бодаарга, продукцияны 11 хуу хөйнү бүдүрүп үндүрген. 1965 чылдың баштайгы чартыында турганынга деңнээрге күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү беш хуу бедээн. Пландаашкынның болгаш экономиктиг идиг бериишкиниң чаа чурумунче шилчээн бүдүрүлгелерге күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү оон-даа бедик болган.

• • •

БАКУ. Азербайджанның үлетпүр продукциязының кол хевирлериниң хөй нуруузунуң талазы-биле чартык чыл планын долдур болгаш ажыр күүсеткен. Эрткен чылдың баштайгы чартыынга деңнээрге, үлетпүр бүдүрүлгезиниң хемчээли 7 хуу өскен. Ынчалзажок нефть тывыжының, каустиктиг соданы, соодукчуларны, телевизорларны болгаш продукцияның өске-даа чамдык хевирлерин бүдүрериниң планын республика чедир күүсетпээн.

• • •

КИШИНЕВ. Бүдүрүүшкүннүң нииити хемчээлиниң болгаш кылыглар хевирлериниң хөй нуруузунуң талазы-биле алды айларның планын Молдавияның үлетпүру күүсеткен. Продукция бүдүрүп үндүрери 12 хуу өскен. Кукурузаны, таакпыны, чигир свёклазын болгаш өске-даа культураларны тарыырын калбарткан. 52 муң гектар тарылгаларны бо чылын суггарылгалыг черлерде чоруткан. Чазын республикага 15 муң ажыг гектар садтарны болгаш виноградниктерни олурткан. Молдавия мал ажылының продуктуларын бүдүрер чорукту база өстүрген.

Кызылда № 3 кедээ профтехучилищениң өөредилге ажыл-агыйында келир үеги 25 механизаторлар бүдүрүлге практиказын эрттирип турар, ук ажыл-агый Элегес аксында. Сигенни механизастыг ажаап турда машиналар-биле ажылдап чаңчыгар болгай. Бо участокта сиген кезилдезинде ээзэн каш агрегат ажылдап турар, ооң иштинде сиген пресстээр машина база бар. Сигенни пресстээринде тракторист Шыгжал Арыш-оол болгаш ооң дузалакчылары Ховалыг Белчит-оол биле Николай Балбай-оол эки ажылдап турарлар.

Олар 40 тонна сигенни шагда-ла кескеш, сарааттаан. Сиген кезилдези ам-даа түлүк чоруп турар. Фермада бар турар мыйыстыг бода малды чем-биле бүрүн хандырар дээр болза, 100 тоннадан ээзэш эвес сиген херек. Ынчангаш келир үениң механизаторлары ол планны чогуур хуусаазында доозар дээш шудургу ажылдап турарлар.

Ам удавас 150 гектар черде тараа быжа бээр, ол үеге чедир бо бригада тараа ажаап алышкынынга белен болур. Ында Владимир Моңгуш болгаш Василий Агапов тараа ажаар чаа черже шилчииринге белен ажылдап турарлар. Тыраан сигенни бөлүк-бөлүгү-биле машинага чүдүрүптер, ынчангаш ону фермаже алгаш баарынга шуут белен болур.

Бо чылын ол өөредилге ажыл-агыйында сиген ажаалгазында барык бүгү чүүлдерни механизастаан. Аңаа училищениң алган чаа техниказы таарымчалыг байдалды тургускан. Училищениң директору К. Шишигин автомашинага сигенни чүдүрерин хол-биле кылып турарынга сеткили ханмайн турар болгаш чоокку келир үеде ол ажылды база механизастаан турар дээрзинге бүзүрелин илергейлеп турар.

— Эрткен чылын биске сиген пресстеп тырыыр машина чок турган болгай, хамык чүвени хол-биле кылып турдувус. А ам кандыг-дыр?— деп ол чугаалагылаар. — Артындала ол машинада бистиң өөреникчивис ажылдап турар.

Бисче сиген пресстеп тырыыр машина уткуштур кел чор, ону аныяк оол башкарган.

ЧУРУКТАРДА: (солагай талазындан оң талазынче) сиген пресстээшкининде тракторист Шыгжал Арыш-оол, ооң дузалакчылары Ховалыг Белчит-оол биле Николай Балбай-оол. Пресстээн сиген машинада. Владимир Моңгуш биле Василий Агапов чүдүрген сигенни шарып турлар.

Сезу болгаш фотолары
В. КРАСНИКОВТУУ.

ХУРАЛДЫҢ ХҮН АЙТЫРЫГЛАРЫ

«СЭКП ТК-ның май Пленумунун түңнелдери болгаш колхозтуң партия организациязының сорулгалары», «Мал чеминиң белеткелиниң база дужут ажаап алышкынынга техника белеткелиниң чоруп турарының дугайы» деп айтырыгларны Таңды районнуң «Революцияның чалбыыжы» колхозунуң коммунистериниң хуралы чугаалашкан.

Колхоз суггаттыг шөлдерни багай ажыглап турарын агроном эш Чуева маңаа мииниип чугаалаан. Суггарылга четкизи шуут кагдынган, бугалар увун сентевейн турар. 1965 чылда чүгле 180 гектар черни суггарган, а бо чылын чүгле ногаа культураларын суг-биле хандырган. Бис ам бүгү казар тракторну алдывыс, ынчангаш суггарылга бугазын белеткээр аргалар бисте бар, чүгле күш-ажылды эки организастаары чугула деп, илеткелчи чугаалаан.

Мал чеминиң белеткелиниң дугайында чугаа маңаа шынгыы болуп эрткен. Колхоз ниитизи-биле 1723 тонна янзы-бүрү мал чемин бо чылын белеткээр ужурлуг. Хурал болуп турар хүнге чедир белеткээни чүгле 122 тонна болган. Ындыг оожум темпиниң чылдагааны чүдел? Мал чеминиң белеткелинге контроль кошкак, күш-ажылдың организастыы чавыс. Ажык деп черде Тимофей Яковлевтиң удурткан комплекстиг звено ажылга үрей кылышкынныарны болдуруп турар. Сараттарны шын эвес салганының түңнелинде, оларның чамдызы часка өзүп, үрели бергилээн. Сигенни белдүрүүшкүнүнде улуг чидириглер бар. Чамдык кижилер ажылга орай келгилээр, азы эрте чаңгылай бергилээр, хууузунда ажыл-агыйын кылып тургулаар. Колхозчунуң хууда малынга херектиг сигенни колхозтуң ниити белеткээн сигенинден аңгылап бээр дугайында шиитпирни артель кежигүннеринге тайылбырлап бербээн. Ынчангаш чамдык кижилер хууузунда ажыл-агыйынга сиген белеткей бээр чүүлдер бар.

Марачевка сүт-бараан фермазының сигенчилери база-ла четпес ажылдап турар. Мында сиген кезилдезинге белеткел багай болган. Сараттар салыр үе чедип келгенде, сараат салыр машина үрелик болган. «Чаа машина садып алыр бис» дээн. Ол-даа чок, эрги-даа машина септеттинмээн.

Сигенчилер ортузунда масса-политиктиг ажыл кошкак тургустунган. Лекция, беседалар ховар болгулаар. Көскү агитация чок. Звенолар аразында социалистиг чарыш шуулуудаваан. Сиген кезер машиналар бо-ла үрели берген болур. Ниитиниң чеменилгезин эки организаставаан.

Дужут ажаап алышкынынга белеткелде база-ла улуг четпестер илерээн. 43 комбайннарның 21-зин септээн, 8-зи септелгеде турар. Өскелеринге ам-даа дегбээн. 10 жаткаларның чаңгызы-даа белен эвес. Кол агроном эш Рыжов, көдээ ажыл-агый машиналарының механиги эш Сухова олар септелге ажылдарын четпес организастап турары дээш маңаа шынгыы шүгүмчүлээткен.

Чугаалашкан айтырыг талазы-биле кылып чорудар ажылдарны тодаргайлаан шиитпирни партия хуралы хүлээп алган.

С. ТУШКОВ.

Автомобилистер түңнелин үндүрген

Дүн-хүн чок, чайгы наңгыс-даа, кышкы соокта-даа Тываның оруктарында шуушкан чүс-чүс машиналар улус ажыл-агыйынга чугула чүъктерни сөөртүп чоруп турарлар.

Тываның автомобилистери эрткен чылдың түңнелин үндүрүп тургаш, чаа беш чылдың баштайгы чылының бүдүрүлге даалгазын хуусаа бетинде күүседип, пландан ажыр 27 муң тонна янзы-бүрү чүъктерни сөөртүп, машиналарның курут маңнаар чоруун эвээжедип тургаш, маңнаашкын ажыглалының коэффициентизин бедидерин, 200 муң литр бензинни болгаш 500 комплект машина дугуйларын камнап алырын хүлээнгеннер.

Алдынган хүлээлгелерни чедиишкинниг күүседир дээш автоэргелелдиң бүгү ажыл-агыйларынга калбарган социалистиг чарыштың түңнелинде бо чылдың баштайгы чартызының бүдүрүлге планын бүгү автоажыл-агыйлар күүсеткен. Автоэргелел алды айларда чүък болгаш пассажирлер сөөртүрүнүң планын тонна-километр талазы-биле 107,8 хуу күүсеткен, азы планда көрдүнгениңден ажыр 13 миллион 171 муң тонна-километрни эрткен. Автоажыл-агыйларның чолаачылары чартык чылда 218 муң литр бензинни болгаш 560 комплект машина дугуйларын камнап алганнар.

Эргелеледиң ажыл-агыйларындан эң дээре көргүзүгнү Чадаанада «Сельхозтранс» автоажыл-агыйы чедип ап, чартык чылдың планын 132,5 хуу күүсеткен. Мооң мурнунда чылдарда ол ажыл-агый бүдүрүлге планын үргүлчү күүсетпейн келген, күш-ажылдың сагылга чуруму куду деңнелге туруп, социалистиг чарыш чогуур деңнелге турбаан. Ам ында байдал сыр өске апарган. Партияның XXIII съездизиниң шиитпирлерин удуртулга болдургаш, ажыл-агыйның администрациязы, партия, профэвилел болгаш комсомол организациялары чолаачылар, септекчилер болгаш өске-даа ажылчыннар ортузунга партийжи-политиктиг болгаш кижизидилге ажылдарын чорударынче кичээнгейни угландырып, бүдүрүлгениң планныг даалгаларын күүседири-биле социалистиг чарышты калбартып, ажылды идепкейжиткен. Аңаа коммунистиг күш-ажылдың бригадалары дээш демисежип турар чеди бригадаларны организастаан, кижи бүрүзүн чарышче хаара туткан болгаш хана парлалгазы мурнакчыларның дуржулгазын, чарыштың чоруп турарын дээштиг, доктаамал үндүрүп турар болган. Бүдүрүлге планының күүселдезин дээш чолаачыларга негелдени күштелдирген.

Чартык чылдың түңнелинде ийиги черни № 3 автоажыл-агый чери алган. Ол коллектив бүдүрүлге даалгазын 122 хууга күүсеткен. Кызылдың № 2, Шагаан-Арыгның, Хову-Аксының АТА-лары база бедик көргүзүглерни чедип алган.

Ынчалза-даа автоэргелел чартык чылда республика иштинде 246 муң тонна янзы-бүрү чүъкту чедир сөөртпээн. Кызылда № 2, Минусинск, Кызыл-Мажалык АТА-ларның удуртукчулары таарымчалыг байдал турда-ла, тонна талазы-биле даалгаларны күүседириниң чогуур хемчеглерин албаан. Партия-ажыл-агый активинге илеткел кылган, автоэргелелдиң кол инженери эш Бакеев болгаш санал берген эштер автомобильдерни ам-даа чоп ажыглавайн турарын, машиналарның техниктиг белеткелиниң болгаш ажыглалының бердинген планнары күүсеттинмейн турарын шынгыызы-биле шүгүмчүлээннер. Чүък машиналарының барык чартык кезии септелгеде, азы септелгени манаан туруп турар.

Кызыл-Мажалык, Шагаан-Арыг, Хову-Аксының ажыл-агыйлары машиналарның септелге аразының маңнаашкыннарының чурумун сагывайн турар. Автомобильдерни үр үеде хынап көрбейн турарындан оларның байдалы баксырап, дүрген элээшкинге таваржып турары илерээн. Рейсче үнген машиналарның чүгүн дүжүрер болгаш чүдүрериниге чартык чылда 6400 машина-шакты чидирген, ооң түңнелинде автоажыл-агыйлар 15 муң рубль ажыг каражага таварышкан. Машиналарның ажыл чок анаа турар чоруун мурнукузунда ышкаш Кызылдың эът комбинады, «Тыва тудуг» трезиниң тудуг шөлдери болгаш баазалары, республиканың «Сельхозтехника» каттыжыышкыны, «Главснабсбыт» болгаш өске-даа организациялар болдуруп турар.

Чүък сөөртүлгезиниң үезинде чүъктүң камгаладыг турарынга контрольдуң кошкаан хуралга демдеглээн. Чолаачылар чүъкту чидирер, үрегдээр, оон туржук боттары оорлаар таварылгалар хөй. Ооң уржуунда янзы-бүрү организацияларның эргелелге тургускан негелделеринге 23497 рубльди төлээн.

Сөөлгү үеде Кызылдың пассажирлер АТА-зының ажылы тергиин багай байдалда. АТА-ның удуртукчулары эштер Чернов, Шмидт оларның буруузу-биле хоорай маршруттарынче хүнүң-не 15—20 автобустар үнмейн турар. Ында кадрларның үнер-кирер чоруу көвүдээн, күш-ажылдың сагылга-чуруму кошкак. Чоннуң хандырылгазын экижидериниң тодаргай хемчеглерин алырының орнунга эш Чернов бодунуң багай ажылын агартырын оралдажып, буруузун өске кижилерже чая каап турары канчап-даа таарышпас. Бо четпестерниң болу бергени чылдагааны билдинигир: ол—албан дужаалынга харысалга чок чорук, чолаачылар болгаш контукторлар ортузунга кижизидилге ажылының кошкаа, ажылдап турар кижилерниң амыдырал хандырылгазынче кичээнгейни кошкатканы, күш-ажылдың хоойлу дүрүмүн чаңгыс удаа эвес үреп келгени болур.

Автоэргелелдиң ажыл-агыйларында кадрларның үнүп-кирер чоруу көвүдээн. Чартык чылда чолаачыларның дөрттүң бир кезии солушкан. Кызыл-Мажалык АТА-ның начальниги эш Симонов кижизидилге ажылының орнунга бодунуң эрге-дужаалын ажыглаар чорукту болдуруп, бо-ла хуусаа ажылдан 205 кижини үндүрген, бо дээрге, ында ажылдап турар бүгү кижилерниң 57 хуузу болуп турар.

Ам үеде бүгү чуртта хайныккан кампания—дужут ажаап алышкынынга автомобиль парыгының багай белеткенип турарын хуралга демдеглээн. Ылаңгыя бо чугула ажылга № 2, Чадаана, Хову-Аксы АТА-лары хоюдап турар. Хуралдың киржикчилери республиканың автомобиль транспортунуң бүгү ажылдакчыларынга кыйгырыгны хүлээп алган болгаш дужут ажаап алышкынынга белеткелди чоокку үеде доозарын, ол ышкаш совет эрге-чагырганың 50 чыл болур оюнга уткуштур социалистиг чарышты калбартырын кыйгырган.

Хуралга «РСФСР-ниң Автотранспорт министерствозунуң социалистиг чарыжының тергиини» деп хөрек демдээ-биле 21 кижини, ол-ла министерствонуң Хүндүлел-бижиии-биле бөлүк ажылдакчыларны шаңнаан.

Иван Смирнов Коммунал ажыл-агый министерствозунуң АТА-зында дуңзаалакчылап ажылдап турар. Чүткүлдүг ажылчын ол мергежилди ажылдавышаан чедип алган. Ооң кылып турар ажылдарының шынары үргүлчү эки болуп турар, ынчангаш коллектив кежигүннери ону хүндүлээрлер.

ЧУРУКТА: И. Смирнов.

Одесса камгалалының 25 чылы

Ада-чурттуң Улуг дайынынга Одессаның маадырлыг камгалалының эгелээниинден бээр бөгүн, август 10-да, 25 чыл болган.

Армия, флот, улусчу ополченнер дайзынның аг-шериин доктааткаш, бүзээлеттирген хоорайны 73 хүннерниң дургузунда маадырлыг камгалап турган. Маадыр-хоорайның ол камгалалы совет улустуң алдарлыг тиилелгелериниң төөгүзүнде кирген болгаш Ленин ордени-биле база Алдын Сылдыс медаль-биле шаңнаткан.

ЧУРУКТА: бөгүнгү Одесса. Далайның садыг портунда.

Фото А. ФАТЕЕВТИИ (СЭТА-ның фотохроиказы).

Улуг маадырлыг чорук

★ 1941 чылдың август 5-те Дээди Кол командылал чери мындыг дужаалды үндүрген: «Одессаны дужуп бербес болгаш бо херекке Кара далай флодун хандыдып кииришстиргеш, сөөлгү болдунар аргага чедир камгалаар».

★ 1941 чылдың август 8-те Одессаны ооң кыдыглары-биле кады бүзээлеттирген байдалга чарлаан.

★ Одессаны уг-биле ажелеп алтар деп чүткээн дайзынның каттыжышкыннарынга удур совет шериглериниң камгалалдыг тулчуушкуннары август 10-да эгелээн.

★ 1941 чылдың август 19-та Дээди Кол командылал чериниң айтышкыны-биле Одессаның камгалал районун Примор армиязы болгаш Одессаның шериг-далай баазазы составтыг кылдыр тургускан. Шериглерниң командылакчызынга контр-адмирал Г. В. Жуков томуйлаттырган.

★ Одессаның партия хоорькомунуң учётунга турган 22 муң коммунистерден 14 муң кижини Одессаның камгалал районунуң шериглеринге немелде кылдыр киирген.

★ Одессаның 100 муң чурттакчылары быжыглаашкын тудуунга идепкейлиг киришкен. Кыска хуусааның дургузунда камгалалдың үш кол болгаш үш немелде шугумнары ниитизи-биле 250 километр дурттуг кылдынган. Кол камгалал шугуму хоорайның кыдындан 10—14 километр эрткен.

★ Хоорайга ниити саны 55 муң кижилиг улусчу ополчен кезектери болгаш 8 шалыпчы батальоннар тургустунган.

★ Одессаның 900 кыстары комсомолдуң область комитединиң кыйгырыы-биле хереженнерниң камгалал батальонунга эки-тура-биле кирген. Снайпержи адыышкынның сураглыг мастерлери Совет Эвилелиниң Маадыры Людмила Павличенко биле Нина Ониловананың дайынчы алдары Одесса чанынга эгелээн.

★ Одессаның камгалал районунуң 4—5 дивизия ниити санныг шериглери хоорайның ажылчы чоннарының эрес-маадырлыг дузаламчызы-биле дайзынның 18 ажыг дивизияларын Одессаның чанынга саададып доктааткан. Одесса дээш тулчуушкуннарга дайзын 160 муң солдаттарын болгаш офицерлерин оскунган.

★ Хоорайның үлетпүрү камгалал продукциязының 134 хевирлерин бүдүрүп үндүрген. 1941 чылдың август 20-ден октябрь 15-ке чедир фронтуга 5 бронепоездилерни, 55 танкыларны, 1262 миномёттарны, 965 огнемёттарны, 300 муң чыгыы хол гранаталарын болгаш танкыга удур гранаталарны, частыр чүүлдер холуксаалыг 90 муң шилдерни белеткеп кылган.

★ Хоорайның суг хандырылгазынга улуг бергедээшкин боoп турган. Чурттакчыларның күжү-биле хоорайның девискээринге 6 өрумнээр кудуктарны, 58 бедуун болгаш артезиан кудуктарны кылган. 1941 чылдың сентябрь 15-тен эгелээш, ижер сугну хүнде бир кижиге 5 литр норманың талоннары-биле бээр болдурган.

★ Бүзээлеттирген Одессаны бүгү чурт деткип турган. Хоорайже 5 муң тонна далганы, 2 муң тонна крупаны, 1200 тонна эътти болгаш хөй-хөй өске-даа продуктуларны өскээртен сөөртүп киирген.

★ Кара далайның пароход чериниң суднолары хоорай камгалалының үезинде дайзынның бомбалаашкынының адаа-биле 900 ажыг рейстерни кылып, бүзээлеттирген хоорайга 58 муң немелде кижилерни экелген болгаш Одессадан 350 муң ажыг балыгланганнарны, херээженнерни болгаш бичии уругларны дажыглаан.

★ Совет патриоттарның хөй санныг активинге даянган коммунистерниң кызымаккай организакчы болгаш политика-массалыг ажылының ачызында Одесса хоорай дайзын эртип шыдавас шивээ болу берген. Хоорайның ханаларының чанынга тулчуушкуннар болуп турда, хоорайга кино, театр ажылдап, солуннар доктаамал үнүп, 2 муң ажыг уруглар школаларга өөренип турган.

★ Хоорайның хөй-нииити организациялары, бирги ээлчегде комсомол донорнуң массалыг шимчээшкинин калбарткан, аңаа 18 муң кижи киришкен.

★ 1941 чылдың сентябрь 30-де Дээди Кол командылал чери мындыг шиитпирни хүлээп алган: Одессадан көжүп үнүүшкүнну чорудар, ону камгалап турган шериглерни Крымче Севастопольду камгалаарынче киирер.

★ 1942 чылдың декабрь 22-де ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыы-биле «Одессаның камгалалы дээш» деп медальды тургускан.

★ 1944 чылдың апрель 9-тун кежээзинде Украинаның 3-кү фронтузунуң шериглери хоорайны штурмнап эгелээн, апрель 10-нуң эртенинде Одессадан фашистиг эжелекчилерни шуптузун үндүр сывырган — хоорай хосталган.

МАРКСИЗМ-ЛЕНИНИЗМНИ ЧҮТКҮЛДҮГ ШИҢГЭЭДИП АЛЫР

Партия чырыдыышкынының системазынга өөредилге чылын эгелээринге

Марксисчи-ленинчи теорияның улуг ужур-дузалыын үнелевишаан, XXIII съезд ооң улам ынай чогаадыкчы хөгжүлдезиниң чугулазын демдеглээн. Идейлиг кижизидилгениң сорулгалары кадрларның, хамыктың мурнунда коммунистерниң, марксисчи-ленинчи теорияны өөренириниче доктаамал кичээнгей салырын партия организацияларындан негеп турар. Ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунуң аажок улуг дуржулгазын теория талазы-биле хандыр бодавайн база билдилиг ажыглавайн тура, политиктиг чүткүлдүг өөредилге чокта бистиң кадрларывыстың чедиишкинниг ажыл-чорудулгазын бодаан-даа херек чок. Бир эвес коммунист марксисчи-ленинчи теорияны өөренириниче сагыш салбас болза, ол коммунистиг идейлиг чоруун оскунарынга, хөгжүлдениң перспективазын чидирерге, практиктиг ажылга шынгыы частырыгларны кылырынга чедер дээрзин амыдырал бүзурелдии-биле көргүзүп турар. Чүгле революстуг теорияны шиңгээдип алгаш, марксизм-ленинизмниң улуг идеяларынга доктаамал даянып тургаш, коммунист бүрүзү партияның болгаш улустуң мурнунга бодунуң хүлээлгезин чедиишкинниг күүседип шыдаар.

Коммунистерниң, бүгү ажылчы чоннарның марсисчи-ленинчи өөредилгезин организастаар талазы-биле байлак дуржулганы партия мөөңнеп алган. Бүгү-ле эки чүүлдерни камныы-биле кадагалавышаан, партия политиктиг чырыдыышкынны үргүлчү сайзырангайжыдып, ооң амыдырал-биле деңге, үениң негелдезинге, коммунистиг тургузуушкуннуң өйү келген сорулгаларынга дүүштүр чоруурун чедип ап турар.

Эрткен өөредилге чылы партия өөредилгезин үндезини-биле эде тургусканы-биле характерлеттинип турар. Партия өөредилгези сорулгаже улам чүткүлдүг апарган, ооң идейтеоретиктиг деңнели бедээн. Партия өөредилгезиниң улам-на турушттуг системазы боттандыртынып турар. Каш чыл мурнунда СЭКП төөгүзүн, политиктиг экономияны, философияны, эртемниг коммунизмниң үндезиннерин политиктиг чырыдыышкын системазының дыңнакчыларының үштүң бирээ-ле өөренип турган. Ам болза кол кичээңгейни коммунистерниң мировоззрение эртемнерни өөренириниче мөөңнеп турар, ол болза партия кежигүнү бүрүзүнге коммунистиг бүзүрелди, идейлиг принципиалдыг чорукту, партийжи дайынчы байдалды болгаш бедик идепкейлиг чорукту хевирлээринге дузалаар ужурлуг ханы утка-шынарлыг марксисчи-ленинчи өөредилгени организастаар дугайында СЭКП ТК-ның негелдезинге дүгжүп турар. Чаа системада политиктиг өөредилгениң салгашкак болгаш дараалашкак болурунуң принциви долузу-биле боттанган, ол болза коммунистерниң уззуктел чок идейлиг өзүлдезин, өөредилгениң кол звеноларын: эге, ортумак болгаш дээди хевирлерин эрткениниң хире-чергези-биле марксизм-ленинизм талазы-биле билиглерин доктаамал мөөңнээрин болгаш ханыладырын хандырып турар.

Эге звенода эге политшколалар эки деп хүлээп көрдүнген. Ортумак звенонуң кол хевири — марксизм-ленинизм үндезиннериниң школалары калбаа-биле нептерээн. Мурнунда марксизм-ленинизмниң үндезиннерин өөренип чораан болгаш теорияны улам ханы билирин чедип алырын оралдажып чоруур хөй-хөй коммунистер боттарының өөредилгезинге марксизм-ленинизмниң университеттери болгаш партия-ажыл-агый активиниң школазы ышкаш, дээди звенонуң ындыг хевирлерин шилип алган.

Эрткен чылда партия өөредилгезиниң системазынга өөренип турган 13 миллион 860 муң кижиниң иштинден 4 миллион 700 муң кижи боттарының билиин политиктиг эге школаларга, ийи миллион 700 муң кижи марксизм-ленинизм үндезиннериниң школаларынга бедидип турган, үш миллион ажыг кижи дээди звенонуң янзы-бүрү хевирлеринге өөренип турган. Партия чырыдыышкынының системазынга коммунистер-биле кады бүдүн чартык миллиондан ажыг комсомолчулар болгаш кежигүн эвестер боттарының политиктиг билиин бедидип турган.

Амгы үениң теоретиктиг болгаш практиктиг чугула айтырыгларын ленинчи ёзу-биле чугаалажып көрген СЭКП-ниң XXIII съездизиниң материалдары улуг сонуургалды болдурган.

Бо бүгү болза, партия өөредилгезиниң чаа организастаашкыны кадрларны идея талазы-биле дадыктыраарынга улуг базым болган, партия комитеттериниң болгаш коммунистерниң чуулдугзунуушкунун чедип алган дээр дугайын херечилеп турар. Бо система коммунист бүрүзүнүң күзелин болгаш билииниң деңнелин барымдаалап тургаш, марксисчи-ленинчи теорияны, коммунистиг тургузуушкуннуң эң чугула айтырыгларын оларның шынгыы өөренирин организастаар, партия кежигүннериниң болгаш кандидаттарының боттарының идейлиг деңнелин бедидер дээш ажылдап турарын контрольдаарын күштелдирер арганы берген.

Дыка хөй парторганизациялар болгаш пропагандистер коммунистерниң политиктиг өөредилгезин ёзулуг эки кылдыр организастаар, марксисчи-ленинчи теорияны оларның медерелдиг, чогаадыкчы көөр чоруун хөгжүдер, политиктиг номнар-биле боду тускайлан ажылдаарының чаңчылдарын оларга бээр дээш улуг күштерни салган. Удуртукчу кадрларның марксисчи-ленинчи билии экижээн. Проблемалыг болгаш методиктиг семинарларда өөренип турар хөй санныг ажылдакчылар теоретиктиг эки белеткелди ап турар.

Коммунистерниң политиктиг өөредилгезин организастаар талазы-биле партия комитеттеринге боттуг дузаны хөй-хөй теп база чер-черниң журналдары болгаш солуннары, радиодамчыдылгазы болгаш телевидениелери чедирген.

Ол ышкаш, партия комитеттери массалыг политиктиг пропаганданы чон ортузунга улам калбаа-биле нептередир хемчеглерни алган, бо чугула херекти контрольдаарын болгаш удуртурун боттандырып келген. Эрткен өөредилге чылында республикаларга, крайларга болгаш областарга культураның, техниктиг дептериң, экономиктиг билиглериниң, эртем атеизмниң болгаш өске-даа хевирлериниң 16 муң улусчу университеттери ажылдап турган. Хөй миллион ажылчы чоннар коммунистиг күш-ажылдың школаларынга өөренип, «Билиг» ниитилел организацияларының, культура-чырыдыышкын албан черлериниң тургускулааны делгереңгей лекторийлеринге теоретиктиг, политиктиг, бойдус эртем темаларынга лекцияларны дыңнааннар. Олар ажылчы чоннарның калбак массаларын коммунистиг ёзуга кижизидеринге, оларга марксисчи-ленинчи мировоззрениени хевирлээринге дузалап турар.

Өөредилге чылы доозулган. Ооң түңнелдери болза партия өөредилгезиниң четкизиниң ажылынга эки чүүлдер-биле кады эвээш эвес бергелер болгаш четпестер турган дээр дугайын чугаалап турар. Кол четпес чүүл болза, кичээлдерниң деңнели коммунистерниң политиктиг өөредилгезинге СЭКП ТК-ның салып турар негелделеринге эки-ле дүүшпейн турарында. Чамдык политшколаларга, марксизм-ленинизм үндезиннериниң школаларынга, семинарларга чугула теоретиктиг айтырыгларны өөренирин бедүүнчүткен хевир-биле көрүп турар чорук көстүп турган. Эге документилер-биле боттары чогуур кичээнгей салдынмаан, дыңнакчыларының чамдыктары сүмелээн литературалары, марксизм-ленинизмниң классиктериниң чогаалдарын номчувайн, кичээлдерге эвээш белеткенип турган.

Эге политшколаларны болгаш марксизм-ленинизм үндезиннериниң школаларын организастаарда болдунган четпестер база багай салдар чедирген. Чамдык өөредилге бөлүктеринче билииниң болгаш белеткелиниң деңнели аңгы-аңгы коммунистерни киирген. Ол чорук пропагандистерниң ажылын бергеледип, дыңнакчыларның чамдык кезектериниң өөредилгеге сонуургалын кудулаткан. Чамдык партия комитеттери болгаш эге организациялар политиктиг өөредилгениң утка-шынарын болгаш ажыктыын хандыр сонуургаваан, пропагандистерниң теоретиктиг билиин болгаш методиктиг мергежилин бедидер талазы-биле дуза чедирбээн, коммунистерге чогуур негелдени салбаан.

Ам эрткен өөредилге чылының түңнелдерин ханызы-биле бодап көөрү, мөөңнеттинген дуржулганы, болдунган частырыгларны болгаш четпестерни үнелеп көөрү, политиктиг өөредилгениң идейлиг деңнелин болгаш дээштиин улам ынай бедидер талазы-биле тодаргай хемчеглерни айтыры чугула.

Кол чүве — **партия өөредилгезиниң чаа системазын быжыглаар, ооң аргаларын бүгү коммунистерниң марксисчи-ленинчи теорияны, амгы үениң эң чугула айтырыглары болгаш коммунистиг тургузуушкуннуң практиказы-биле сырый холбаалыг кылдыр ханы шиңгээдип алырынга долузу-биле ажыглаар херек.** Партия төөгүзүн, политиктиг экономияны, философияны, эртемниг коммунизмни, өске-даа айтырыгларны өөренири СЭКП-ниң XXIII съездизинге көдүргүнген теоретиктиг болгаш практиктиг айтырыгларны ханы угаап билири-биле дүүшкен турар ужурлуг.

Партия өөредилгези коммунистерниң амгы үениң ниитилел хөгжүлдезиниң болуушкуннарын болгаш чорудулгаларын ханы угаап билиринге, партияның болгаш Совет күрүнениң политиказын шын билиринге дузалаар хүлээлгелиг. Теоретиктиг өөредилгениң аңаа чырыдыкчы, чүгле номда билиглерни чыып билиц алыры-биле болу бээрин болдуруп болбас. Марксизм-ленинизмни өөренири, теоретиктиг билиглерни калбартпышаан, партияның политиказын болгаш ооң шиитпирлерин амыдыралга боттандырары дээш хөделиишкинче, идепкейлиг демиселче коммунист бүрүзүн иштики негелделерлиг болурунга кижизидер ужурлуг.

Күш-ажылга чаартыкчы чорук, камналга болгаш ниитилел байлаан камгалаар болгаш көвүдедир дугайында кижи бүрүзүнүң сагыш салыры, медерелдиг сагылга-чурум болгаш организастыг чорук, совет патриотизмниң, улустарның найыралының угаан-бодалы, большевикчи идейлиг, принципиалдыг чорук болгаш буржуаз идеологияга эптеш чок чорук — коммунистерниң бо бедик шынарларын хөгжүдери пропагандалыг, масса-политиктиг ажылдың ажыктыын тодарадып турар эң чугула шинчилер болур. Номдан практикаже, амыдыралдың терениинче кирер, чогаадыкчы, делгем бодаар болгаш хөделир — партия өөредилгезиниң утка-шынары ындыг. Партия харын мооң ужурунда бүгү идеологтуг ажыл, амыдырал-биле, коммунистиг тургузуушкуннуң практиказы-биле сырый харылзаалыг болган турарын негеп турар.

Бистиң кадрларывыс, интеллигенция совет кижиниң күш-ажылы-биле, ооң политиктиг болгаш аажы-чаңының кижизидилгези-биле сырый холбашкан айтырыгларже улуг кичээңгейни салган турарын амыдырал шынгыы негеп турар. Ол айтырыгларны семинар кичээлдеринге чугаалажып көөрү бистиң кижизидилгелиг ажылывыстын практиказын ханы угаап билиринге, ону экижидериниң тодаргай оруктарын коллективтиг ажылдап кылырынга дузалаар ужурлуг.

Коммунист бүрүзү бодунуң күзелинге болгаш белеткелинге дүүштүр бүшаан, чоокку чылдарда бодунуң теоретиктиг билиин дыка доллуруп алырының, политиктиг билигни чедип алырының аргазын аңаа берип турар ындыг эртемни болгаш политөөредилгениң ындыг хевирин шилип алыр арганы берип турар бүгү байдалдар ам тургустунган. Ам дыка хөй чүүлдер коммунистиң бодундан, ооң организастыындан, медерелдиинден болгаш өөредилгеге чүткүлдүүнден хамааржыр.

Коммунистерниң политиктиг өөредилгезиниң кол методу **ном-биле тускайлаң ажылдаары** болур ужурлуг. Кичээлдерниң организастыг хевирлери — школалар, семинарлар, чугаалажыышкыннар болгаш өскелер-даа —өөредилгеге дузалаар, шынында политиктиг бот-өөредилгеге немелде болур ужурлуг. Олар колдуунда-ла санал-онал солчулгаларынга болгаш бот-өөредилге үезинде материалды кайы хире шын база ханы билип алганын хынаарынга көрдүнген. Алызында барып, өөредилгениң чедиишкини теорияны шиңгээдип алганының ханызы-биле, политиктиг литератураларны, первоисточниктерни номчааны-биле тодараттынар. Партия комитеттери эге политшколаларга болгаш марксизм-ленинизм үндезиннериниң школаларынга кичээлдерниң үезиниң болгаш санының дугайында айтырыгны шиитпирлээрде хамыктың мурнунда харын мону барымдаалаза чогуур.

Эрткен чылда билдиңгир бергедээшкиннер партия өөредилгезиниң системазының дыңнакчыларынга көрдүнген тускай өөредилге номнарының болгаш өөредилге пособиелериниң чок болганы-биле холбашкан турган. Алдынган хемчеглерниң ачызында байдал экижип турар. Партия өөредилгезиниң системазының бүгү звеноларынга өөредилге номнары болгаш өөредилге пособиелери белеткеттинген болгаш парлаттынып турар (В. И. Ленинниң намдарының допчу очерги. «Политиктиг билиглерниң үндезиннери». «СЭКП төөгүзүнүн очерктери», «Философтуг

Тудугжунуң хүнүнге уткуштур

Тудуг организацияларынга сырый харылзаа херек

Тудугда ажылдарны бедик шынарлыг кылыр, аңаа механизмнерни, тускай херекселдерни ажыглаар эң таарымчалыг байдалга ажылдаарын чедип алыр сорулга-биле специализастаттынган тудуг болгаш монтаж организациялары тургустунгулаан болгай. Тудугнуң чагыг ёзугаар бүгү ажылын керээ чаргаш, ажылдап турар кол организация харыылаар. Ол бодунуң күжү-биле болгаш керээ ёзугаар ажылдап турар организацияларның ажыл-херээ дээш харыысалгалыг болур.

Ынчаарга тудуг чорудуп турар хөй-хөй черлерниң аразында харылзааны быжыглап, ону ёзулуг ажыл-херекчи байдалга организастаары онза чугула. Бир эвес керээ ёзугаар ажылдап турар организациялар боттарынга алган даалга-хүлээлгелерин эки күүседип, харыысалгалыг болур болза, тудугнуң графиги үзүлбес болгаш ооң шынары-даа бедик болур ийик. Ындыг турбуже, бистиң республиканың тудугларында, ооң иштинде беш чылдың ажыглалга кирер объектизи «Тыва кобальт» тудугда-даа бо айтырыг эң чидиг, амдызында чедир шиитпирлеттинмээн айтырыгларның бирээзи болуп артпышаан.

Хову-Аксында комбинаттың тудуундан чамдык чижектерден көрээли. Ында кол керээ ёзугаар ажылдап турар организация—«Тыва кобальт» тудуг эргелели. А ооң-биле чергелештир бо чер-биле керээлиг организациялар: автооруктар, механизмнер тургузар шөлчүгештер, суг дамчыдылгазы кылыр СМУ-3, шеверлел ажылдары кылыр «СУ-48», суг дамчыдылгазының, канализацияның, бус-биле одалга системазының бажың иштинде ажылдарын чорудар «Востоксантехмонтажтың» участогу, электрижидилгени «Сибирьэлектромонтажтың» участогу, металл кылыгларны база эптеп чыгган демир-бетонну быжыглаарын «Сибирьстальконструкция» трезиниң участогу дээн чижектиг коллективтер янзы-бүрү ажылдарны чорудуп турарлар. Ынчангаш бир объектиниң безин тудуун янзы-бүрү хөй организациялар кылыр болганда, ында ажыл-херекти өй-шаанда эки шынарлыг чорудар дээш элээн нарын организастыг хемчеглерни боттандырары чугула. Ол бүгү хемчеглерни амыдыралга шиңгээдирин кол керээ ёзугаар ажылдап турар организация бүдүрүлгениң тус-тус коллективтери-биле таарыштыр чогааткан графиктерни, оперативтиг планнарны барымдаалап харыылаар.

Бо бүгү организацияларның аразында харылзаа кандыг деңнелде тургустунганыл?

Комбинаттың баштайгы ээлчээниң тудуу чоруп турар. 1964, 1965 чылдарда болгаш бо чылдың бирги чартыында ажылдарының анализи тудугда ажыл-херек ындыг-ла эки эвес организастаттынганын көргүзүп турар-дыр. Бо чылдың алды айларында безин тудуг-монтаж ажылдарының планы 63-ле хуу күүсеттинген. Ооң чылдагааны чүдел? Хамыктың мурнунда тудуг кылып турар объектилерниң хөй кезиинде чорудар ажылдарны организастаарының төлевилели, тус-тус операциялар кылырының таарыштыр тургустунган графиги чок болуп турарын демдеглээли. Ооң түңнелинде керээ ёзугаар ажылдап турар организациялар аразында ылаптыг дугуржулга чок. А ол чорук тудугнуң хуусаазын, ооң шынарын контрольдаарын бергедедип турары билдингир. Харын-даа мооң ужурунда чамдык организациялар кылза чогуур ажылынче өй-шаанда кирбес ийикпе, хөй-хөй үени аңаа хоо эрттирип турары таварылга эвес. Чижээ, «Сибирьтехмонтажтың» участогу гидрометаллургия корпузунда 36 метр бедикке көвүрүглүг кран тургузар ужурлуг. Ук кранны быжыглаар черинге чедирип эккелген, ынчалза-даа ону тургузар арга чок. Чүге дээрге «Сибирьстальконструкция» эргелелиниң ажылчыннары кран адаанга турар демир рельстерни (оруктарны) болгаш металл кылыглардан эптээн каъттарны быжыглап тургуспаан. Азы өске объектини алыылы. Руда үүрмектээр черде технологтуг дериг-херекселдерни эптеп тургуспайн турарының чылдагааны—база-ла үстүнде айытканывыс-биле барык дөмей. Чүгле бо удаада «Сибирьэлектромонтаж» участогу дузалаар электростанциязында чамдык ажылдарны дооспаан. Бир эвес тус-тус организацияларның чорудар ажылдарының таарыштыр бадылаан графиктерин чогааткан болза, мындыг байдал турбас ийик.

Тудуг планын бүгү талазы-биле чедиишкинниг күүседиринге материал-техниктиг хандырылганы эки организастаары улуг салдарны чедирер. А бо айтырыг талазы-биле бисте байдал база-ла дүвүреңчиг. Мону бир чижек-биле бадыткап болур. Бетон, эптеп-чыгган демир-бетон кылыглар, автооруктар шыварынга үүрмектеп каан сай херелеттинер. А ол үүрмектээр тургузулгалар эргилей бергенинден болган чокка-ла үзүктелир. Ынчан дыка хөй бригадалар аңаа турар ужурга таваржыр боор-дур. Азы арматура кылыр каңны өй-шаанда тудугга эккелбээнинден руда складын бетоннаары, чугай өртедир цехтиң тудуун доозары сонгаарлаттынып туруп берген. Керээ чарган организациялар дараазында ажылдарже кирер аргазы чок. Бир эвес кол керээ ёзугаар ажылдап турар тудуг эргелели материалдарга чагыгны чогуур өйүнде киирип, хандырып турар чер-биле харылзааны ёзулуг ажыл-херекчи үндезинге тургузуп, аңаа харыысалганы шыңгыызы-биле хүлээдип турган болза, материал чедишпезинден, а чамдыкта аңаа чылдак каккаш организастыг хемчеглерни кошкадып, аңаа туруушкунга таваржыр чорук барык болбас ийик.

СЭКП-ниң XXIII съездизиниң хүлээп алганы беш чылда улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң Директиваларында амгы үеде тудугну индустриалдыг арга-биле чорударын онзалап демдеглээн болгай. Ынчаарга беш чылдың ажыглалга кирер объектилериниң бирээзи болур бистиң комбинадывыс тудуунуң механизмнеринге чепсегленииишкини ам-даа кудуку деңнелде турар. СМУ-3 бо чылын Элегес суурга чедир 20 километр хире орукту шывар хүлээлгелиг. Ооң ангыда комбинаттың ажылчын суурун чаагайжыдар болгаш бүдүрүлге корпустарының чанынга оруктар кылыр ужурлуг. А бо бүгү чүүлдерни механизмнерниң дузазы-биле кылыр болза, ажылдар кыска хуусаада болгаш эки шынарлыг бүдери билдингир. Ынчалза-даа оруктудугжуларының эргезинде чүгле чаңгыс он тоннаның катогу бар. Бүдүрүлге корпустарының тудуунда бичежек ускууштуг, ынчалза-даа ээлгир экскаваторлар эвээш. Мооң ужурунда чер ажылдары болгаш бедиктерже чүък чедирери, ону дужурери багай механизастаттынган. Чер ажылдарын чорударының темпизи оожумнаарга, керээ ёзугаар ажылдаар организациялар ажыл фонтузу чок олургулаар-дыр.

«Тыва кобальт» тудуг эргелели тудуг чорудулгазын харыылап турар кол организация-даа болза, өске участоктарга өй-шаанда ажылдаар байдалды тургузуп бээринче кичээнгей салбайн баары ховар эвес. Чүге дээрге эргелелдиң удуртукчулары чүгле бодунуң организациязының эрге-ажыын хараар, а ниити херектиң түңнелин, харын-даа, материалдыг харыысалга хүлээтпезинге оорганганга ш, боттарының харыылаар ажылын херекке албайн турарының уржуу-дур. Чижээ, автотранспорт болгаш өске-даа техниканы бригадалар аразынга хуваарда, «Тыва кобальт» тудугнуң участоктары өске черлерден артыкка ап турарын канчап чөптүг дээрил?

Ол-ла эргелел керээ ёзугаар ажылдап турар организацияларның кылган ажылдарының шынарын контрольга албайн турары таарышпас. Ооң уламындан комбинаттың тудуунда үрей кылган чүүлдерни эдеринге хөй үе-шак, акша-хөреңги үнүп турар.

Тудугну эгелээр мурнунда ооң төлевилелин ыяк өөренири, ооң-биле таныжып, ону хынаары чугула. Ону билбес тудугжу-даа чок. Ындыг турбуже, бо херекче кичээнгей салбайн турарын база фактылар бадыткаар. Шывыглар кылып турган үеде төлевилелде хажыдылганы эскербейн, хоолайлар, электропроводтар эрттирер үттерни кылбайн барган. А сөөлүнде ол үттерни оярынга артык күш, хөреңги үнген, тудугнуң өртек-үнези база улгаткан болгай. Бир эвес төлевилел-биле баш удур кичээнгейлиг танышкан болза, ындыг чүве турбас ийик. Электри болгаш санитар-техниктиг монтаж ажылдары шеверлекчилерниң ажылының сөөлүнде чоруттунар ужурлуг, а херек кырында ажыл-агыйны чогумчалыг организастаанында четпестер барындан монтажниктер шеверлекчилерни баштап ажылдап кириптерлер, а сөөлүнде шеверлээр, будуп, дозулаар дээн ажылчыннар быжыглап, эптеп каан приборларны, туруп, оон катап тургузуп шүүдеп-ле турарлар. Бир эвес бүдүрүлгеге экономиктиг санаашкынга үндезилеттинген графиктер турган болгаш ону сагып, ону барымдаалап турган болза, үстүнде айытканывыс дег тудугнуң хуусаазын узадыр, бот-үнезин аартадыр, шынарын кудуладыр чүүлдер үзүткаттынар ужурлуг.

Н. КУЗНЕЦОВ,
«Тыва кобальт» комбинаттың директорунуң капитал тудуг талазы-биле оралакчызы.

Соликамскиниң саазыны

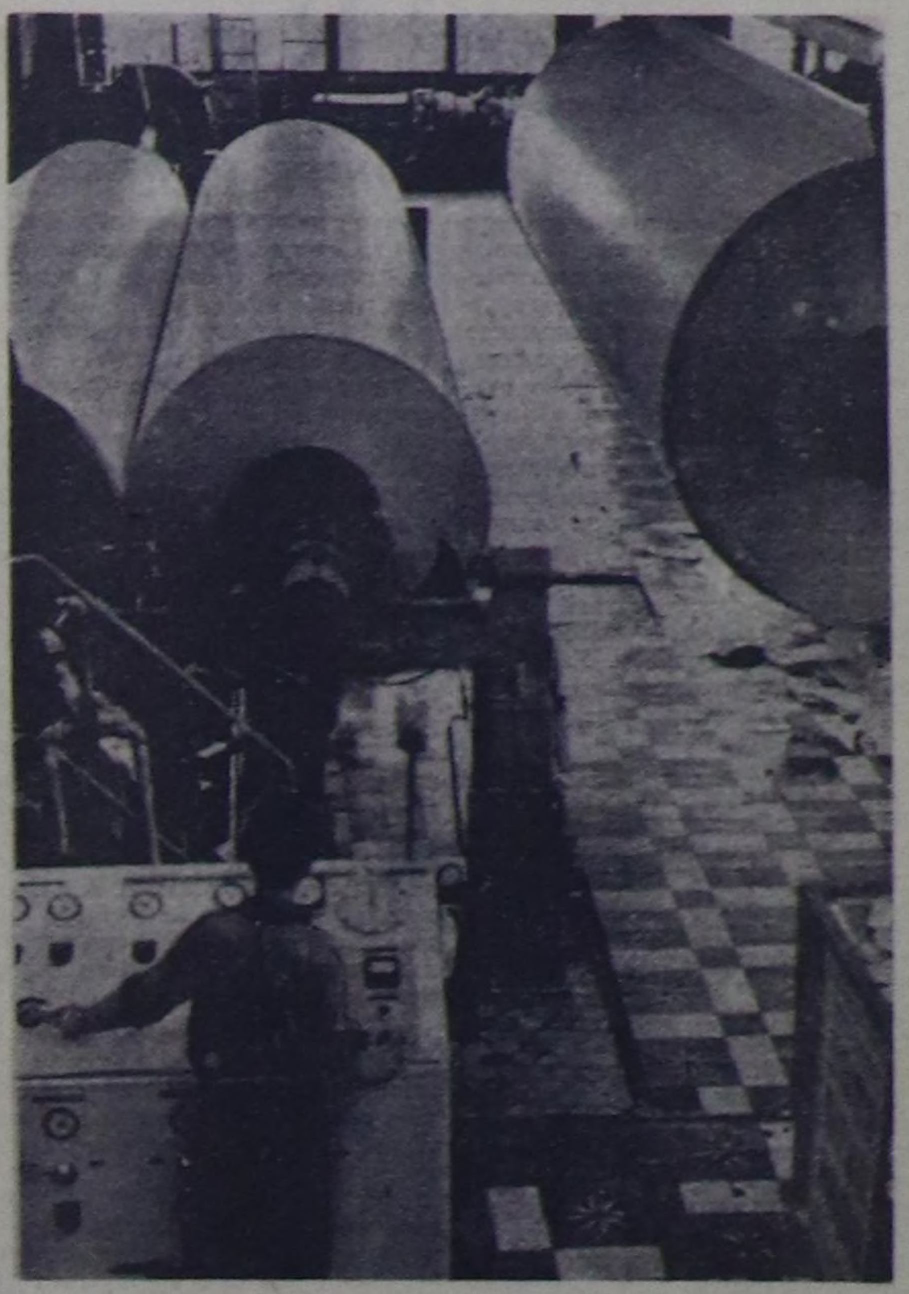

Совет Эвилелинде парлап үндүрүп турар дөртүк солун бүрүзүнне Соликамскиниң целлюлоз-саазын комбинадынга бүдүрген саазынга парлап турар. Ол бүдүрүлгениң продукциязын бистиң Төрээн чуртувустуң бүгү республикалары ап турар болгаш даштыкы күрүнелерниң беш муң адрестеринче чорудуп турар. Афганистанның, Кубаның, Марокконуң, Югославияның, Индияның болгаш өске-даа дыка хөй чурттарның солуннарын бистиң Уралга бүдүрген саазынга парлап турар. Сөөлгү чылдарда бо бүдүрүлгени чаарты дерзэн болгаш калбартыкан. Саазынны дүрген кылыр ийи агрегатты ажыглалда киирген, олар ниитизи-биле чылда чиик өртектиг 216 муң тонна саазынны бүдүрер. Ол дээрге хаанныг Россияның бүгү фабрикаларының 1913 чылда ажылдап үндүргенинден безин хөй-дүр.

Совет эрге-чагырганың 50 чылынга төлептиг уткуушкунга белеткенмишаан, соликамачылар беш чыл планының онаалгаларын хуусаа бетинде күүседир дээш Барыын Уралдың саазынчыларының аразында чарыштың эгелекчилери болган.

Чаа агрегаттарның чанында кижилер барык көзүлбес, харын технологтуг чорудулгаларны автоматтыг башкарар черниң чанында кижилер кестүп тургулаар.

Фото Н. АКИМОВ биле Е. ЗАГУЛЯЕВТИИ.
(СЭТА-ның фотохроникаазы.

Серекей Дорбетеевич Монгуш Ак-Довурак — Абаза орук тудуунга эң баштай-ла орук тудуунуң нарын машиназы — экскаваторну тыва ажылчыннар аразындан бир дугаар-ла шиңгээдип алган. Ол ам Барыын-Саян арттың өвүр талазында орукту дескилээринге идепкейлиг ажылдап турар. Аныяк механизатор Серекей Тываның Саян ажылдыр ийиги оруун дүрген доозарынга бодунуң үлүүн киирер деп чаңгыс-ла күзел-биле ажылдап турар.

ЧУРУКТА: С. Д. Монгуш.
Фотозу С. Феоктистовтуу.

Кижилерниң хандырылгазы

ДЭЭШ

РСФСР-ниң садыының алдарлыг ажылдакчызы деп хүндүлүг атты тургусканы болгаш Садыгжының хүнүн доктаатканы — ол дээрге, партияның болгаш чазактың совет садыгның хөгжүлдезиниң дугайында сагыш салыышкынының чайынналчак илергейлээшкини, күрүне болгаш кооператив садыының хөй санныг ажылдакчыларының армиязының күш-ажылының ужур-дузазының улуг бадыткалы-дыр. Ол-ла бүгү мөөңнелге садыының ажылдакчыларынга садыг организацияларының, бүдүрүлгелерниң болгаш рыноктан дашкаар херелекчилерниң хандырылгазын моон соңгаар улам экижидер чорукка чаа-чаа сорулгаларны хүлээндирип турар.

Ростекстильторгтуң Тыва республика садыг баазазының коллективи бодунга салдынган сорулгазын күүседип шыдаан. Бирги чартык чылдың бараан дужаар планын 111.5 хуу чедирген, тускайлап үндүрген фондуга удур 561,5 муң рубль хөй янзы-бүрү бараанннарны саткан. Ол ышкаш хөреңги киирип алырының, шынар көргүзүглериниң, бараан саарылгазынга үнген чарыгдалдарның камналгазын долу түң-даа, хуу-даа талазы-биле планнар база күүсеттинген.

Коллективте бодунуң мурнакчылары база бар. Ол болза, идик бараанннарын сайгарар болгаш хүлээп алыр №3 складтың коллективи-дир. Садып алыкчылар-биле ажылдыг товаровед М. Мирошниченко, склад эргелекчизи А. Колодкина, кладовщик Г. Шахматова олар эки тургусканнар. Оларның бригадазы ай санында планын ажыр күүседип, мурнуку одуругга чоруп келген.

Ооң-биле чергелештир пөс-таавы бараанннарының бөлүктериниң организастыг эки ажылын база демдеглээр херек. Ону секция эргелекчизи Л. Жирнова билдилиг-биле удуртуп келген. Олар база-ла бараан садар планындан 260,4 муң рубльди ажырганнар.

Бир эвес бүгү-ле дужаакчылар боттарының керээлиг хүлээлгелерин үспейн күүседип турган болза, Ростекстильторг баазазының коллективи улам эки ажылдап, янзы-бүрү садыг организацияларынче болгаш бүдүрүлгелерже хөй бараанннарны үндүрүп бергей турар ийик. Бисче бараан чүдүрүп чорудар ужурлуг Ивановонуң болгаш Москваның баазалары черниң ыраан өөренип көрбейн, чүгле дужаарының өйү келгенде чорударга оозу оваалдаар, ооң пөс-таавы чүдүрериниң планы күүсеттинмейн баар таварылгалар удаа-дараа болуп келгеш. Чүгле сөөлгү ийиги кварталда хөвең-саазындан кылган пөс аймаан чедир чүдүрбээниинден план күүсеттинмээн.

Төргү болгаш дүктен кылган пөс аймааның дужаакчыларының ажылы доктаамал болгаш организастыг. Хөм идик аймааның дужаакчылары база-ла үзе сагашканнар. Ынчалза-даа Красноярск крайның идик бараанннарының баазазы биске 63 муң рубль түңге даштыкы идиктер бараанын чедир чүдүрүп бербээн. Ол ышкаш ада-чурт бүдүрүлгезиниң идиктерин чедир бербээн.

Бистиң коллектив садыг ажылдакчыларының дугайында чазактың сагыш салыышкынынга харыы кылдыр боттарынга бедиткен хүлээлгени алган. Ында пөс-таавы болгаш идик аймааның талазы-биле республиканың садыг организацияларының чагыгларын ассортимент ёзугаар, чогуур өй-шаанда күүседирин көрдүнген.

В. МАТЮКОВ.

Допчузу-биле

БИР-ЛЕ БАЙЫРЛАЛ

Чап чаа туттунган чырык болгаш чылыг, арыгсилиг болгаш делгем бажыңга уруглар-даа чыглып келгеннер. Өөрүшкүлүг чугаалар болгаш өткүт ырлар чаңгыланып турган.

— Ой, ам-на сагыш амыр, сеткил дыш болган-дыр бис.

— Шынап-ла магалыг чүве ышкажыл. Нам, чазактың ачызы деп чүве ол-дур ийин.

— Чүгле биске иелерге эвес, бүгү колхозчуларга бир-ле байырлал ышкажыл мооңар. Мооң мурнунда колхоз бүдүрүлгезинге киришпейн, бажыңга аңаа-ла олуруп, эр улустуң эктинге чүктенип, оларның ажылының ачызы-биле амыдырап олурдувус. Ам дээрге боттарывыстың күжүвүстү болгаш билиивисти көргүзер үевис келген-дир.

— Ынчанмайн канчаар. Ам чүгле бистен хамааржыр болган-дыр.

— А бистиң ажы-төлүвүстү кымнар ажаап-карактаар, ашкарар-чемгерер чүве ирги?

— Кыргыс Сотпа, Тамара Хая, Рая Чамбал суглар ажаар, а аъш-чемин Мижит-солдуң надайы кылыр дивдиве. Эргелекчивис Галина Семдерен дээр чорду.

Бо чугаа чоокта чаа Жданов аттыг колхозтуң төвүнге уруглар яслизи ажыттынып турда болган. Колхозтуң чаа туттунган яслизинде 30 ажыг уругларны культурлуг аажы-чаңга кижизидип эгелей берген.

С. НАМЧАН.
Улуг-Хем район.

билиглерниң үндезиннери», «Философияның эге курузу», «Допчу политиктиг экономия», хрестоматиялар, методиктиг болгаш көргүзүг пособиелер). Оларны партия организациялары өөредилге чылының эгезинге чедир алырлар. Ниитилел-политиктиг журналдар теоретиктиг консультацияларны болгаш методиктиг сүмелерни доктаамал парлаар. Ам үеде парлап үндүрүп турар, эге политикаларның болгаш марксизм-ленинизм үндезиннериниң школаларының дыңнакчыларынга программада сүмелээн первоисточниктерни киириштирген хрестоматия бот-өөредилгеге улуг дуза болур.

Эге политшколага программа ийи өөредилге чылынга тургустунган. Чугула апарганда өөредилгениң бо звенозунга программалыг материалдарны өөрениириниң хуусаалары чер-черниң партия органнарының шиитпири-биле өскертинген туруп болур. Марксизм-ленинизм үндезиннериниң школаларының өөредилге планы дөрт чылга көрдүнген. Хоорайларның болгаш районнарның партия-ажыл-агый активтериниң школаларынга өөредилге хуусаазы мынчаар таарыштыртынган: дээди эртемниг коммунистерге — ийи чыл, ортумак эртемниглерге—дөрт чыл. Марксизм-ленинизмниң университеттеринге өөредилгениң туруп турар хуусаалары болгаш кичээлдерниң аразының узаашкыны хевээр артар.

Чамдык өөредилге планнарын болгаш программаларын өскертири болгаш экижидери херек апарган дээрзин эрткен чылдың дуржулгазы көргүскен. Ындыг ажыл чер-черниң партия комитеттериниң киржилгези-биле чоруттунган. **Эге политшколага** ийи эртемни: политиктиг билиглерниң үндезиннерин болгаш В. И. Ленинниң намдарын өөренир. Марксизм-ленинизм үндезиннериниң школаларының өөредилге планынга СЭКП төөгүзүн, политиктиг экономияны болгаш марксичи-ленинчи философияны тараалаштыр өөренирин киирип турар. **Марксизм-ленинизм үндезиннериниң школазының** өөредилге планының иштики тургузуу өскерлир: партия төөгүзүн болгаш политиктиг экономияны өөрениринге тускайлаан шактарның саны көвүдээр, өөредилге шагының элээн хөйү кичээлдиң ээлчеглиг темазынга чугаалажыышкын кылырынга бердинер.

Партия өөредилгезиниң **дээди звенозунга** марксизм-ленинизмниң университеттеринге мурнунда сүмелеттинген өөредилге планы хевээр артар. Ооң-биле кады хоорайларның болгаш районнарның партия-ажыл-агый активиниң школаларынга өөредилге планының ийи хевирин тодарадып турар: дээди эртемниг коммунистерге марксизм-ленинизм университеттериниң партия-ажыл-агый активиниң факультединиң планы болгаш программазы-биле ажылдаарын, а ортумак эртемниг коммунистерге —СЭКП ТК-ның чанында партияның заочно дээди школазының планы болгаш программазы-биле ажылдаарын сүмелеп турар.

Өөредилге планнары болгаш программалары парлаттынган. Олар аңгы үндүрүлгелер кылдыр база парлаттынар.

Кандыг-бир чылдагаан-биле эге политшколаларга болгаш марксизм-ленинизм үндезиннериниң школаларынга өөренип шыдавас ындыг коммунистер партия организацияларында база бар. Эге звенолар курузунда кирип турар чамдык эртемнерни өөренирин күзеп турарларга В. И. Ленинниң намдарын, политиктиг билиглерниң үндезиннерин, ниитилел эртемнерин дүгжүп турар өөредилге пособиелери-биле өөренирин сүмелээри чогумчалыг. Ортумак звеного өөренир күзелдиг коммунистер боттарының шилип алганы-биле СЭКП төөгүзүн, политэкономияны, марксичи-ленинчи философияны, эртемниг коммунизмниң үндезиннерин, коммунистиг кижизидилге айтырыгларын бот-өөредилге-биле-даа, бөлүктерге-даа өөренип болур.

Теоретиктиг айтырыглар болгаш методиктиг семинарлар дээн ышкаш, бот-өөредилгениң дээди звенога ындыг, бодун шыңзыткан хевирлери коммунистерге делгем эргаларны ажыдып турар. Партия төөгүзүнүң, политиктиг экономияның, диалектиктиг болгаш төөгү материализминиң, делегейниң коммунистиг болгаш ажылчын шимчээшкининиң айтырыгларын улам хандыр өөренири-биле четче белеткелдиг эштерниң семинарларга каттыжар күзелин бо өөредилге чылында база-ла бүгү талазы-биле деткиир херек.

СЭКП ТК-ның сентябрь (1965 ч.) Пленумунуң шиитпирлеринге дүүштүр боттандырган ажыл-агый реформазы ажылдакчылардан экономиктиг теорияны, бүдүрүлгени организастаарының болгаш башкарарының айтырыгларын ханы билирин негеп турар. Партия комитеттери мооң соңгаар-даа ажыл-агый удуртукчулары кадрларның экономиктиг өөредилгезиниң деңнелин бедидер дугайында сагыш салыр ужурлуг. Ажылчыннарның, колхозчуларның, бүдүрүлгелерниң тускай эртемниглериниң экономиктиг өөредилгези оларның мергежилин бедидериниң талазы-биле бүгү ажылдың ёзулуг тудуш кезээ болган турарын чедип алыры чугула. Ону хамыктың мурнунда бүдүрүлгелерниң ажыл-агый удуртукчулары, министерстволар болгаш ведомстволар чорудар ужурлуг.

Партия чырыдыышкынынга радионуң болгаш телевидениениң ролюн бедидери, тускай өөредилге дамчыдылгаларын чорударының эрткен чылдагы дуржулгазын ажыглаары, ол ажыктыг херекти организастаарын амдан-на эгелээри чугула.

Аныяктарның идей-политиктиг кижизидилгезин күштелдирер дугайында СЭКП-ниң XXIII съездизиниң шиитпирлеринге үндезилээш, партия комитеттери **комсомолчуларның политиктиг өөредилгезиниң организастаашкынының болгаш утка-шынарының дугайында улуг кичээңгейни салыр**, аныяктарны хамыктың мурнунда ниити билигниң кежээки школаларынга, кежээки болгаш заочно ортумак база дээди өөредилге черлеринге өөредилгеже хаара тудар талазы-биле комсомол организацияларынга дузалаар хүлээлгелиг. Партия чырыдыышкынының янзы-бүрү хевирлеринге комсомолчуларның өөренир күзелин деткиири чугула. ВЛКСМ ТК-зы келир өөредилге чылында аныяктарның политиктиг өөредилгезиниң элээн туруштуг системазын сүмелеп турар, ооң үндезининге марксизм-ленинизмниң эге курузун «СЭКП төөгүзүнүң талазы-биле беседа», «Кругозор» дээн ышкаш бөлгүмнерге, аныяк марксистерниң университеттеринге, теорияның чамдык айтырыгларының талазы-биле семинарларга өөренирин киирип турар. Комсомолдуң политиктиг чырыдыышкынынга ажылдаар кылдыр эң-не дуржулгалыг болгаш авторитеттиг пропагандистерни партия комитеттери тускайлаары, оларны чогуур үезинде белеткээр болгаш билиин бедидер хемчеглерни алыры, политиктиг чырыдыышкын бажыңнарынга болгаш кабинеттеринге комсомол өөредилгезиниң методиктиг чөвүлелдерин тургузары чугула.

Комсомолчуларның болгаш тускай составтың идей-политиктиг кижизидилгезиниң талазы-биле улуг ажылдарны армияда болгаш флотта партия организациялары чорудуп турар. Чепсектиг Күштерде кежээки университеттерниң, партия школаларының, марксизм-ленинизм үндезиннериниң школаларының, теоретиктиг семинарларының болгаш партия чырыдыышкынының өске-даа хевирлериниң калбак четкизи тургустунган. Олар коммунистерни болгаш командылакчы кадрларны өөрениринин аргазын берип турар.

Политорганнар болгаш партия организациялары партия өөредилгезиниң системазын улам ынай сайзырангайжыдар. Коммунистерниң болгаш бүгү дайынчыларның идейлиг дадыгыышкынынга, дайынчы белеткелдиң, шериг чурумун быжыглаарының, кезектерниң серемчилелдиин болгаш дайынчы белен чорууң бедидериниң сорулгаларын чедиишкинниг шиитпирлээринге ооң ролюн күштелдирер талазы-биле дээштиг хемчеглерни ап турар.

Эрткен өөредилге чылында **пропагандист кадрларның составынга шынар талазы-биле шыңгыы өскерилгелер** болган. Пропагандист ажылче хөй санныг партия, совет болгаш эртем ажылдакчыларын, дээди болгаш ортумак өөредилге черлериниң башкыларын киириштирген. Пропагандистерниң ниити билииниң деңнели бедээн. Ынчалзажок ол оожургалды болдурбас ужурлуг. Чамдык пропагандистерде методиктиг белеткелдиң чогу ажылга шыңгыы частырыгларны болдуруп турар.

Өөренип турар эштерниң элээн хөй кезээниң, ылаңгыя политшколаларга эң баштай өөренип киргеннерниң ном-биле ажылдаарынга четчир мергежили чок болуруң бодаза чогуур. Дыңнакчыларны политиктиг литератураны, первоисточниктерни тускайлаң ажыглап шыдаар, номчаан чүүлүн хандыр угаап аптар кылдыр бирги ээлчегде пропагандист өөредир хүлээлгелиг. Ону боттандырар төлээде, ленинчи теоретиктиг салгалдарны хумаалап көөрүнүң, В. И. Ленинниң ажылдарын ханы билириниң, бодунуң билиин марксизм-ленинизмни өөренип турарларга дамчыдып берип билириниң үлегер-чижээн пропагандист болу көргүзер ужурлуг. Партия комитеттери пропагандистерге мергежилдиг доктаамал дузаны чедирер, оларның теоретиктиг белеткелин, методиктиг мергежилин бедидер дугайында сагыш салыр, оларның үре-түңнелдиг ажылдаарынга бүгү таарымчалыг байдалды тургузар хүлээлгелиглер.

Бүгү партия организацияларының бирги сорулгазы — чаа өөредилге чылынга пропагандист кадрларны белеткээринге болгаш билиин бедидеринге чайгы үени долузу-биле ажыглаары, бүгү школаларны, семинарларны болгаш өске-даа хевирлерни бедик мергежилдиг пропагандистер-биле хандырар дээш, бүгү хемчегни алыры болур. Марксизм-ленинизм университеттерин, курстар системазын дамчыштыр пропагандистер белеткээр ажылды улам идепкейжидери негеттинип турар.

Чамдык партия комитеттери пропагандистерниң курлавырын белеткээр сорулга-биле кедээ черлерге бир-ийи чылдыг пропагандистер курузун организастааш, өөредилге планынга теоретиктиг кол айтырыгларга, партийжи пропаганданың методиказының айтырыгларынга лекциялар номчуурун, ол ышкаш өөредилге сессияларының аразында бот-өөредилгениң онаалдаларын киирип турары билдингир болгай. Ындыг курстарны калбартыры чугула.

Пропагандистерни мактап-шаңнаарының практиказын бүгү хемчеглер-биле деткиир херек. Эң-не шылгараан пропагандистерни хүндүлел бижиктер-биле шаңнап, хүндүлел самбыразынга болгаш хүндүлел дептеринге киирип, «Культураның алдарлыг ажылдакчызы» деп хүндүлүг атты тыпсырынга киирип, үнелиг белектер болгаш путевкалар-биле шаңнап турар ындыг партия организацияларының дуржулгазын чүүлдүг деп көөр херек. Бистиң пропагандистеривис — партияның алдын фондузу, олар бедик үнелелге болгаш хөй-ниитиниң хүлээп көрүүшкүнүнге төлептиглер.

Политиктиг чырыдыышкын бажыңнарының болгаш кабинеттериниң ажылын улам ынай экижидери болгаш сайзырангайжыдары негеттинип турар. Ам консультантыларның кичээңгейин методиканың, өөредилге планының тус-тус темаларынга кичээлдерни эң-не дээштиг эртиреринин айтырыгларын ажылдап кылырынче, пропаганда ажылының мурнакчы дуржулгазын түңнээринче болгаш нептередиринче мөөннеп болур.

Коммунистерниң политиктиг өөредилгезинче кичээңгейни күштелдиргени **ажылчы чон ортузунга массалыг политиктиг пропаганданың** байдалы дээш партия организацияларының харыысалгазын кудулатпайн турар. Практиканың тыпканы, хүлээп көрдүнген, ажылчы чоннарны сонуургадып турар бүгү-ле эки чүүлдерни ажыглаары болгаш хөгжүдери чугула. Бо дээрге, хамыктың мурнунда, коммунистиг күш-ажылдың база коммунистиг кижизидилгениң школаларынга, культураның болгаш ниитилел-политиктиг билиглерниң, техниктиг дештиилгениң улусчу университеттеринге, лекторийлерге, кинолекторийлерге, тематиктиг кежээлерге болгаш пропаганданың өске-даа массалыг хевирлеринге хамааржыр. Аас болгаш парлалга пропагандазын калбартыры, XXIII съездиниң материалдарының талазы-биле, амгы үениң теоретиктиг болгаш политиктиг эң чугула айтырыгларының, коммунистиг тургузуушкунуң, делегейниң революстуг шимчээшкининиң теориязының болгаш практиказының чугула айтырыгларының талазы-биле лекцияларны, илеткелдерни, беседаларны доктаамал чорудары, пропагандистерниң, төп болгаш чер-чер парлалгаларының, радио болгаш телевидениениң мөөннээни эки дуржулгаларны билдилиг ажыглаары чугула.

Ам сорулга болза, **коммунистерниң политиктиг өөредилгезинге партия комитеттериниң талазындан удуртулганың деңнелин бүгү хемчег-биле бедидери**, партия өөредилгезиниң организастаашкынынга болгаш утказы-шынарынга хамааржып турар бүгү айтырыгларны доктаамал болгаш хынамчалыг көөрү болур. Партия комитеттери болгаш эге организациялары дыңнакчыларның сонуургалдарын болгаш негелделерин, оларның ажылдаарынга бергелерни өөренип көөр, партия өөредилгезиниң идей-теоретиктиг деңнелин бедидер дугайында сагыш салыр хүлээлгелиг. Аныяк коммунистерниң идейлиг дадыгыышкынынче онза кичээнгей салдынган турар ужурлуг.

Партия чырыдыышкынынга эрткен өөредилге чылының түңнелдерин болгаш чаа өөредилге чылында сорулгаларны партия организацияларынга чугаалажып көөрү черле чогумчалыг. Өөредилге чылын организастыг эгелээрин, партия өөредилгезиниң бүгү звеноларынга кичээлдерниң идей-теоретиктиг деңнелин улам ынай бедидерин хандырар ужурлуг боттуг хемчеглер бүгү черлерге ажылдап кылдынган болгаш боттандыртынган турар ужурлуг.

СЭКП-ниң XXIII съездизиниң тодаратканы ышкаш, партия кежигүннериниң марксичи-ленинчи өөредилгезин шыңгыы экижидери — партия организацияларының эң чугула сорулгазы. Бо сорулганы чедиишкинниг күүседири, партия өөредилгезин, совет кижилерниң коммунистиг кижизидилгезиниң болгаш чырыдыышкынының херээн үргүлчү сайзырангайжыдары — бүгү партия комитеттериниң, бүгү партия организацияларының эң бирги чергениң сорулгазы болгаш сагыш салыышкыны болур.

(«Правда» солундан).

РЕПОРТАЖ

Кудумчу байырлалы

(Таңдының хереэженнериниң эки эгелээшкини)

Боттарының бажыңнарынга өстүрген янзы-бүрү чечектерни, быжырган аъш-чемин туткулаан хереэженнер эрткен воскресеньеде Чедер сууруң узун кудумчузунуң кыдыынче, улустуң ойнап-хөглеп, байырлалдар эрттирип турар черинче ол-бо чүктеп чыглып кээп турганнар. Ол аразында, бүгү суур хевир кирип, каастанынты: кызыл-шокар тукчугаштар делгем кудумчуларны кежир астына берди, хөй-хөй бажыңнарда кызыл туктар киискип тур. Суурнуң кудумчулары-биле ол-бо эрткен улус ол бүгүнү көргеш, доктаай каап, аразында чугаалажып, машиназындан дүжүп-даа кээрлер. Байырлал удавас эгелээр эвеспе, көөр сен харын, канчаар эртер эвес, кымнар организастааш эвес.

Баштай ынаар колдуунда хереэженнер чоруп турду. А эр улустан — аныяктар хөй. Ынчаарга, улгадып, кырый бергеннерни көөрге, черле солун: дииңмес чүве дег, ынаар дап берип чыда, дедир чорупттар, оон катап-ла базыптар, чок болза, көктүг-шыктыг черде салган узун сандайларга барып дидим эвес олургулаар. Оон ыңай, бодунуң быжырган аъш-чемин кудумчу делгелгезинге кажан-даа делгеп көрбээн кадайлар соктаан тараазын, кыскан быштаан, өреме-саржаан, быжырган булочказын, калачызын хойнуң аразынга барып салырындан арай дидинмейн чоруй, барып салып турду. А оларның арын-шырайы холчок өөрүшкүлүг: бир-ле магалыг чүүлдү көөрүнге, аңаа киржиринге белен. Дүүн кежээ, бо эртен — «кадайлар байырлалы болур дээн-дир», «эр улус кайы хире чыглыр чүве ирги» деп, дорт сөглевейн, дадагалзап турган чамдык эштер ам кээп хөй чоннуң чаңгыс черже шуушканынга алзып, демги сандайларга чайгаар-ла олургулапканнар. Кижи-даа сыңышпастап, немежип-ле тур. Кожазында «Чедер» курорттан бир машина ишти улус база кээп дүштү.

Таңдының хереэженнериниң эки эгелээшкини бо. Кудумчу байырлалдары дуржулга станциязынга «Межегей» совхозка база эрткилээн. Август 21-де районнуң өске черлеринге болур.

Мурнунда «Тиилелге» совхозка малчыннар Наадымы, Маёвка болганда, чүгле улуг тук, аазы ийи-бир лозун азып ап турган черинде ам сыр өске апарган. Чечектер, аъш-чем делгелгезинден аңгыда, лозуннар, чүүл-бүрү тукчугаштар, суурнуң чурттакчыларынга, ада-иелерге чагыг-сүмелер, хана-солун, совхозтуң ажыл-агыйының көргүзүглери ында-мында астынган. Байырлалдың кол ээлери — хереэженнер дээрзи улам тода билдинген. А оларның дузалакчылары — эр улустуң киржилгези база бар. Бо эки эгелээшкин улуг, биче кижилерни шуптузун хаара туда берген ол-дур.

Байырлал эгелепти. Маңаа он сес чыл мурнунда колхозчу суур үндезилеттинин тургустунганын, ооң соонда — совхозче шилчээнин, суурнуң дүрген сайзырап турарын, ылаңгыя ооң чурттакчыларының культурлуг чаагай амыдыралының сайзыраанын, совхозтуң ажылчыннарының моон соңгааргы сорулгаларының дугайын партком секретары эш Дамдың чугаалаан.

Узун-узун кудумчулар немежип, хөй-хөй бажыңнар туттунуп турар бо суур, шывап-ла, каракка көзүлдүр дүрген өзүп чыдар. Ам безин бажың алыры-биле чүс сезен ажыг кижи ээлчээн манап турарын бодап көрүнерден. Суур улам сайзыраар, кижилери көвүдээр. Ооң хөй-хөй чурттакчылары культурлуг амыдырал-чуртталга дээш чарышка идепкейлиг киржип турарлар. Чүгле аңаа эвес, а ажыл-херекке, амыдырал-чуртталгага база тергиинер.

Кымнарыл ол? Монгуш Сагал, Ондар Долума, Монгуш Чолдак-Кара, Салчак Галина, Монгуш Белек, Хомушку Сара, Оюн Мария, Ооржак Чигжит, Зинаида Тежит, Мария Петенева, Доржу Чалбаан, Александра Адыгбай, Галина Матвеева, Ооржак Зинаида, Ондар Серин, Куулар Дугар болгаш оон-даа өскелер-дир. Оларның кайызы-даа бо байырлалды эрттиреринге улуг сонуургалдыг болганнар. Амыдыралдың каастакчызы — чараш чечек элбеп өссүн, амыдыралдың тудукчузу — өг-бүле улус магалыг эки чурттазын дээш, олар боттарының үлегерин көргүзеринге моон соңгаар-даа белен.

«Бо байырлал биске бир-ле дугаарында болуп турар. Бодаарымга, ам-даа хөй чүве чедир кылдынмаан ышкаш-тыр. Ынчалза-даа келир чылын-на болзун, байырлалывыс моон каш катап эки болур дээрзинге бүзүрээр мен» деп, совхозта хереэженнер чөвүлелиниң даргазы Мария Александровна Хертек сеткил өөрүнчүг чугаалап турганын дыңнаан бис. Ындыг-ла болзун, Мария Александровна! Оон-биле кады, районда эң эки ажылдыг деп санадып турар силерниң чөвүлелдиң моон соңгаар хөй болгаш солун ажылды кылырын күзеп каалы.

...Байырлал уламчылап-ла тур. Концерт. Клубта улус долу. Көрүкчүлер кээп-ле тур. Концерттиң киржикчилери кымнар болур эвес деп, бистиң манап турганывыс бир ужурлуг болдур эвеспе. Канчап билир, суурнуң бот-тывынгыр уран чүүлүнүң мурнундагы-ла киржикчилери болуп чадавас болгай. Чок, ындыг болбаан. Концерт шуут-ла хереэженнерниң болду. Суурнуң чурттакчыларының мактап турары ыраажылар — столовая эргелекчизи Даваа Бичии-уруг, саанчы Ондар Норжуңмаа, башкы Салчак Монгуш-оол суглар ындынныг-ла ырлааш барды. Даваа Бичии-уругнуң шүлүк чугаалааныл «концүг эки» деп санап болур.

Бичии ыраажылар — суурда уруглар садының чаптанчыгбайлары ырлап, танцылап, шүлүк чугаалап, концерт чарлап турда, диңмиттиг-ле чорду.

Байырлал сөөлзүреп ор. Аъш-чем, чечек делгелгезиниң тиилекчилерин совхоз дирекциязының болгаш парткомунуң Хүндүлүг бижиктери* база өртектиг чүүлдер-биле шаңнаан. Олар кымнарыл? База-ла Зинаида Тежит, Мария Петенева, Монгуш Белек, Ондар Оржуң-оол, Ондар Дарбың, Оюн Мария, Александра Адыгбай болгаш өскелер-даа-дыр. Ылаңгыя янзы-бүрү тыва чем делгелгезин маңаа кол черни ээлээнин байырлал комиссиязы демдеглээн.

Хөй уругларлыг иелерниң аттарын байырлалда база-ла адап турган. Олар суурда хөй. Ынчаарга, сес уругларның иези Зинаида Яковлевна Ооржакка «Иениң алдары» орденниң бирги чергезин, хөй уруглуг иелер Саая Сенчиге, Антонина Гусевага «Иениң медалы» медальдың ийиги чергезин СЭКП Таңды райкомунуң хереэженнер ортузунга ажыл чорудар килдизиниң эргелекчизи Н. Б. Дыртык-Кара хөй улус чыылган черге байырлалдыы-биле тыпсыкан.

Кудумчу байырлалын организастаарынга хереэженнер чөвүлелиниң даргазы Мария Хертек, башкы Салчак Монгуш-оол, хереэженнер чөвүлелиниң даргазының оралакчызы Валентина Сапелкина, кооперация ажылдакчызы Даваа Бичии-уруг олар эң идепкейлиг киришкеннер. Бо дээрге силерниң баштайгы шенелдеңер-дир, ынчаарга ук шенелде моон соңгаар чаа-чаа чүүлдер-биле байыр, ылаңгыя хөй киржикчилерниң бодунче хаара тудар ужурлуг. Колхозчуларның болгаш совхозтар ажылчыннарының культурлуг амыдыралын экижидер хемчеглер талазы-биле бистиң республикада чоруп турар социалистиг чарыштың негелделерин күүседиринге «Тиилелге» совхозтуң хереэженнериниң организастааны кудумчу байырлалы чугула черни ээлээри чугаажок.

А. НУГУУРАК.
(Бистиң тускай корр.)

«ФИАТ-124» дээр биче литраажтыг автомобильдиң шенелдезин Москва областа эрттирип турар. Ындыг маркалыг машинаны чылда-ла 500 000 — 600.000 чедир үндүрерин төлевилеп турар. Ол автомобильди бүдүрер талазы-биле үлетпүр комплексизин ССРЭ Италияның «Фиат» дээр фирмазындан садып ап турар.

«Фиат-124» дээр биче литраажтыг автомобиль дөрт олуттуг, 62 аът күштүг, шакта 100—130 километр дүрген чоруур.

ЧУРУКТА: «Фиат-124» орукта.

СЭТА-ның фотохроникалы.

ЧОГААДЫКЧЫ, ӨЗҮЛДЕ, ТАЛАНТ

Республика найысылалынга отчёттуг концерт көргүзер хүлээлгезин өвүржүлер күүсеткен. Бот-тывынгыр уран чүүлдүн республика көрүлдезиниң оргкомитеди болгаш көрүкчүлер өвүржүлерниң концертиниң улуг чедиишкинниг эрткенин онзалап демдеглээн.

Концерттиң номер бүрүзүн-не катап-катап күүседирин көрүкчүлер диңмиттиг дилеп турган. Чаашкын чаап келзе-даа, көрүкчүлер залдан үнер хөөн чок болганнар.

Концерт чүнүң-биле черле онзаланып турарыл?

Бо болуп эртип турар көрүлде болза, Совет эрге-чагырганың 50 чылынга бараалгаттынган болгай. Өвүрнүң бот-тывынгыр артистериниң концертиниң программазында Улуг Октябрь, Төрээн чурт, партия, Ленин дугайында ырлар, уран номчулгалар хөй. Концерттиң бир онзагай чүүлү болза, ында киржип турар ойнакчыларның боттарының чогааткан ырлары, шүлүктери репертуарны байыдып турарында. Оларның утка-шынары-даа, күүселдези-даа эки. Хөйден ырлап күүсеткен «Төрээн чуртум» деп ырның сөзүн концерти удуртуп, ында киржип турар, СЭКП райкомунуң бирги секретары Кыргыс Шулуу, аялгазын концерттиң уран чүүл удуртукчузу Түлүш Опар-оол чогааткан. База-ла хорнуң күүсеткени «Ак-Довурак», «Эскерип көр», «Кандаай оол бооп» деп ырларның аялгазын база ол чогааткан. Опар-оолдуң бо чогааткан аялгалары черле дыка эки болуп, ёзулуг улусчу, национал аянхевирлиг-биле онзаланып, чараш болуп ыдалып турар. Түлүш Опар-оол уран чүүл, музыка талазы-биле кандыг-даа тускай өөредилге черин доозупаан, ол дээрге боду өөренген, салымныг бот-тывынгыр композитор, дирижёр, хөгжүмчү. Ооң дирижёрлаашкыны профессионал деңнелдиг. Концертти ындыг солун, байлак программалыг кылдыр тургузуп, ылаңгыя хөгжүмнүг каасталгаларын, күүседилгелерин эки кылырынга Опар-оолдуң киирген үлүү улуг дээрзин демдеглевес аргажок. Тыва АССР-ниң культуразының алдарлыг ажылдакчызы Санчы Кызыл-оол бо концертке база-ла эки ойнаан. Бөлүк оолдарның күүсеткени «Чаңы чараш» деп ырның аялгазының болгаш сөзүнүң автору Санчы Кызыл-оол. Ол ыр база эки үнелелди алган. Бадый-оол Кенеш «Бора-Шайның малчыны мен» деп ырның аялгазын эки чогааткан. Бот-тывынгыр уран чүүл коллективиниң киржикчилериниң боттарының чогааткан интермедиязы база үениң негелдезинге дүгжүп турар, кижизидикчи уткалыг.

Өвүржүлерниң күш-ажылчы чедиишкиннерин, оларның ажыл-херектерин чугаалап, көргүзүп турар ырлар, шүлүктер концерттиң бир чедиишкиннинг талазы болган. Өвүржүлер бо отчёттуг концертке национал хөгжүмнүг оркестрни көргүзүп, оон үделгези-биле ырлап, танцылап, шүлүк номчуп турганнар. Өвүржүлер моон мурнунда чылдарда республика найысылалынга көргүскен концерттеринге чараш, эки хептерлиг кээп турган болгай. Бо отчёттуг концертке олар база бир аңгы хевирлиг, оондаа артык чараш кылдыр дааратттынган хептерлиг келген. Ойнакчылар артык хептерлиг болуп, сценаже үнер санында-ла солуй кеттинип ап турган. Сцена культуразының талазы-биле өвүржүлер черле эки болуп, сценага үнүп келген ойнакчы бүрүзү боду канчаар көстүрүн, сценадан үнерин эки билир, чамдык ойнакчыларда ёзулуг профессионал артистчи деңнел бар-дыр дээрзин оргкомитет демдеглээн.

СЭКП райкомунуң бирги секретары Кыргыс Шулуу уран чүүл коллективин удуртуп баштаарынга улуг рольдуг болган дээрзин онзалап демдеглээри чугула. Ол боду концертке киржип, ыраажы талантызын көргүскен. Ооң кадайы болгаш ийи уруу база-ла ол концерттиң талантылыг, идепкейлиг ойнакчылары.

— Моон мурнунда болгулаан отчёттуг концерттерге чүгле Чөөн-Хемчиктиң партия райкомунуң бирги секретары Шулуу Куулар киржип, эки ырлааш барган болгай. Райкомнар секретарьлары шупту-ла бо ийи Шулуулар ышкаш болур чүве болза дыка эки-дир ийин — деп, залга олурган көрүкчүлер бо-ла чугаалажы бээр турган.

Райком секретары Кыргыс Шулуу уран чүүл коллективин боду удуртуп, ол дээш үргүлчү сагыш салып келгени-биле отчёттуг концерттиң бедик деңнелге эртгенинин аразында таварылга черле чок. Бодувуң районунуң бот-тывынгыр уран чүүл коллективиниң ажылы дээш сагыш салбас чамдык удуртукчуларга канчаар ажылдаарының тодаргай үлегер-чижээ болган деп сөглеп болур.

Өг-бүле концертин көргүзери Өвүрде доктаамал эки чанчыл болу берген. Монгуш Биче-оол болгаш ооң кадайы, уруу бо отчёттуг концертке эки ырлааш барган. Ылаңгыя Биче-оол боду база талантылыг ыраажыларның бирээзи.

Өвүржүлерниң концерти ырлар, уран номчулгалар, интермедия, хөгжүм, акробаттыг көргүзүг талазы-биле янзы-бүрү болуп онзагайланып турар. Александра Монгуш, Анайбан Дадар-оол, Николай Монгуш, Каракыс Дагба, Света Бурбу, Б. Седип, Ирина Сонам болгаш оон-даа өскелер боттарының ыраажы, танцычы талантызы-биле көрүкчүлерниң мактазын чаалап алган.

Бот-тывынгыр уран чүүлдүн республика көрүлдезин эрттирериниң оргкомитеди өвүржүлерниң концертин моон мурнунда отчёттуг концертке эң эки үнелээшкинни алган чөөн-хемчикчилер-биле деп кылдыр үнелээн. Сцена культуразының болгаш национал тыва оркестриниң база ботывынгыр чогаадыкчы чөрүк талазы-биле өвүржүлер чөөн-хемчикчилерни ажа дүшкен деп чугаалап болур. Өвүрде музыка школазы чок, оларга дуза чедирикчи дег уран чүүл талазы-биле тускай мергежилдиг кижи ында чок болгай. Чөөн-Хемчик болза музыка школалыг, улусчу театрлыг, ында тускай эртемниглер бар. Оон аңгыда композитор А. Чыргал-оол, балетмейстер Сайхо Сапык-оол олар чөөн-хемчикчилерниң концертин Кызылга көргүзериниң бетинде аңаа командировкалап чеже бергеш, эки чогаадыкчы дузаны чедирген болгай дээрзин оргкомитет демдеглээн.

Т. КЫЗЫЛ-ООЛ.

ЧУРУКТА: Өвүрнүң бот-тывынгыр уран чүүл коллективиниң ниити ырлыы концерт үезинде.

Фото В. КРАСНИКОВТУУ.

Редакторнуң оралакчызы
А. Ч. КЫЗЫЛ-ООЛ.

ДАШТЫКЫДА-ДАШТЫКЫДА-ДАШТЫКЫДА

Акы-дуңма социалистиг чурттарда

УЛУСЧУ БОЛГАРИЯДА

СОФИЯ. 75 чылдың мурнунда БКП-ниң үндезилекчи съездизи чыылган Стара-Планин дагларының Бузлуджа эдээнге байырлыг митингиге чүс муң ажыг ажылчы чоннар келген. Ол байырлалга БКП ТК-зының бирги секретары, республиканың Министрлер Чөвүлелиниң даргазы Тодор Живков, Болгарияда аалчы болуп чоруп турар Румынияның Коммунистиг партиязының ТК-зының чиңгине секретары Николае Чаушеску, Улус хуралының Президиумунуң даргазы Георгий Трайков, БКП ТК-ның Политбюрозунуң кежигүннери, министрлер, партияның хоочун ажылдакчылары киришкен.

Митингиге диңмиттиг адыш часкап турда Тодор Живков биле Николае Чаушеску чүве чугаалаан.

• • •

БУР-нуң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалының ёзугаар «Тускай ужурдузаның ужар чүүлү» деп күрүне каттыжыышкынын тургускан. Көдээ ажыл-агый культураларының болгаш ыяш олуртулгаларының хоралакчылары-биле демисежиринге, химиктиг чемишчидилгелерни шөлге төгеринге херектиг он-он самолёттар ол каттыжыышкында бар. Беш чыл төнчүзүнде каттыжыышкынның самолёт парыгынга 180 самолёттар бар турар.

• • •

Болгарияның ниити үлетпүр продукциязында аъш-чем үлетпүрүнүң үлүү үштүң бир кезиин хирези болур турар. Көдээ ажыл-агыйның чайгылыш чок хөгжүлдези улус ажыл-агыйының ол чугула адырының дүрген хөгжүлдезин хандырып турар. Сөөлгү 20 чылдарның иштинде ооң продукциязы чыл бүрүде ортумаабиле алырга, 13 хуу көвүдээн. Ылаңгыя чимис болгаш ногаа консервалар бүдүрери дүрген өзүп турар. Эрткен чылда ооң бүдүрүүшкүнү дайын мурнундагы деңнелди 35 катап ашкан.

Беш чыл планы аъш-чем үлетпүрүнүң ниити продукциязының өзүлдезин 1965 чылдыы-биле деңнээрге, 31.3 хуу өзерин көрүп турар.

ЧЕХОСЛОВАК-СОВЕТ НАЙЫРАЛДЫҢ МИТИНГИЗИ

ПРАГА. Чехословак-совет найыралдың чаңгыл болган митингизи Жилинге болган. Хоорайның болгаш оон чоок черлериниң чурттакчылары аңаа киришкен.

Митингиге киришкен аалчыларның аразында Словакияның КП ТК-зының бирги секретары А. Дубчик, Совет Эвилелиниң Братиславада вице-консулу А. И. Бирюков болгаш албанның өске-даа кижилери бар.

Митингиге А. Дубчик биле А. И. Бирюков чүве чугаалаан.

Митингиниң киржикчилери ВДР-ниң Прагада элчин черинге чорудар телеграмманы хүлээп алган. Демисежип турар маадырлыг вьетнам улус биле эп-сеткил каттыштырылгазын ында илергейлеп турар.

Митинг уран чүүл программазын көргүзери-биле база улустуң селгүүстээшкини-биле доозулган.

(СЭТА).

Интервентилерниң чидириглери

ХАНОЙ. Август 7-де Вьетнам улус армиязының кезектери Хайфон порттуң агаарынга, а ол ышкаш чамдык можуларның агаарынга 7 америк самолётту андара аткан деп, ВИА агентилел дыңнадып турар. Мынчангаш Вьетнамның Демократтыг Республиказының агаарынга андара аткан америк самолёттарның ниити саны 1.306 четкен.

• • •

ХАНОЙ. Июль 26—27-де Мурнуу Вьетнамның Хосталгазының чепсектиг күштери Зиадинь можунуң районунда турар АКШ-тың 25-ки чадаг шериг дивизиязының он бирги бригадазынче хенертен халдаашкын кылган. Ооң түңнелинде 600 америк солдаттар өлүрткен болгаш балыглаттырган, 60 танкыларны болгаш бронемашиналарны чыскаалдан үндүрген, бир вертолётту андара аткан.

Патриоттарның бо чаа тиилелгези-биле холбаштыр «Хосталга» агентилелиниң тайылбырында демдеглеп турары болза, бо үеде ол дивизия бодунуң дээрге составының дөрттүң бир кезиин, хөй санның танкыларын болгаш бронемашиналарын ышкынган.

(СЭТА).

Мавританияның чаа президентизи

ПАРИЖ. (СЭТА). Мавританияның ислам республиказының президентизинге 42 харлыг Моктар Ульд Дадда база катап соңгуттурган дээрзин Франс Пресс агентилел дыңнаткан. 1960 чылда ол чурт хамаарышпас чорукту алган соонда 1961 чылда республиканың президентизинге ол эң-не баштай соңгуттурган. Август 7-де болган соңгулдага Моктар Ульд Дадда чуртта кара чаңгыс партия — Улустуң партиязындан президентиге кара чаңгыс кандидат болган.

Шеригниң эң кемниг үүлгедиглери

Мурнуу Вьетнамда америк империалистерниң болгаш оларның чалчаларының үүлгеткени, шеригниң кемниг үүлгедиглерин сойгалаар талазы-биле комитеттиң белеткээн документизин бистиң үениң шеригниң эң-не кемниг үүлгедиглери деп эгебиле чоокта чаа парлап үндүрген.

Ол документиден алган чүгле чамдык коргунчуг, бужар фактыларны мында чижек кылдыр көргүскен.

11 чылдың дургузунда боттарының чалчаларының дузазы-биле америк солдаттар 160 муң дайын хемчеглерин чорутткан. Ол хемчеглеринге 170 муң кижини өлүрген болгаш 800 муң кижини балыглаан, оон иштинде уруглар-даа, хереэженнер-даа, кырганнар-даа бары билдингир. 400 муң ажыг кижини кара бажыңче кийр октаан. 5 миллион тараачыннарны «стратегтиг көдээ суурлар» дээр ат-биле шыптынгыя албадал лагеринче кийр сүрген.

Мурнуу Вьетнамның улузунга удур эң өлүмнүг болгаш эң араатан зыг чепсекти, оон иштинде делегей эргелиниң буруу шапканы болгаш хорааны өртедирер бомба, фосфор бомба, химиктиг чепсектиң янзы-бүрү хевирлери ышкаш, ындыг чепсектерни ажыглап турар. Сөөлгү беш чылда тайбың чонга удур газтарны ажыглаан каш-каш чүс халдаашкынны кылган. Газтар-биле 67 муң ажыг кижини хоранпаан. Бужар-чүдек химиктиг дайынның үүлгеткен үүлгедиглериниң база бир чижээн көргүзерге, Тинькуань көдээ суурга майор Л. Уотер баштаан америк чадаг шериглерниң батальону хереэженнерниң болгаш уругларның чыткан камгалал черинче 48 шил хоран бүдүмелдерни куткан... 35 кижи өлген. Химикаттар, өртедирер бомбалар болгаш фосфор бомбалар-биле көдээ суурларны, арга-эзимни, рис шөлүн чок кылган...

Ол документиде чугаалап турары болза: «Немец фашистерниң үлегер-чижээ-биле америк кезектер «өртеткен черниң» арга-методун ажыглап турар. Ол болза америк кезектерниң хемчеглериниң үезинде бүгү чүвени өртедир, бүгү чүвени чок кылыр, бүгү кижилерни өлүрер дээни ол». Америк болгаш чалча шеригниң ужар чүүлү Хосталганың национал фронтузунуң контролдап турар районнарында школаларны бомбалап, хөй санның өөреникчилерин болгаш башкыларны өлүрген.

1965 чылдың июль 8-те Линьфунг хоорайның (Бенче можу) эге школазын эң кадыг дошкуну-биле бомбалаан. Ынчаарда 45 бичии өөреникчилер өлген. 1965 чылдың декабрь 28-те интервентилер чорудуп турар хемчеглерниң бирээзиниң үезинде 42 кижини бир черге бөлүп алгаш, пулемёт-биле боолап өлүрген. Иениң холундан чаш уругну ушта тыртып алгаш, иези көрүп турда, ону ийи кезек кылдыр үзе тыртып, ол черинге өлүрген.

Кем-херек үүлгедир оруу-биле ынайлаан тудум-на, америк империалистер Мурнуу Вьетнамның улузунуң улам шыңгыы болгаш шииттирлиг удурланыышкынынга таваржып турар. Бүгү делегейниң депшилгелиг кижилери оларны буруу шаап турар.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Медеглелинде чугаалап турары болза: «Вьетнам черге үүлгедиглерни агрессорлар хөй кылган тудум-на, оон ялазы эң-не аар болур. Агрессорларның харысаалга хүлээвейн баар үези кезээ-мөңгеде дедир ээлбес кылдыр орте берген дээрзин төөгүнүң дуржулгазы өөредип турар!»

(СЭТА).

Август 6-да — Хиросима

ХИРОСИМА. СЭТА-ның корреспондентизи Г. Гавриленконуң дамчыдып турары болза:

Август 6-да Хиросиманың он-он муң чурттакчылары, Японияның бүгү районнарының төлээлекчилери 21 чыл мурнунда америк атомнуг бомбадан өлген ада-чуртчуларының тураскаалын сактып, ёзулал кылыры-биле тайбың парыгынга чыглып келген. Атомнуг бомбадан өлгеннерниң тураскаалын ёзулаар дээш хөй муң кижилер 8 шак 15 минута турда ыыт чок турган. Чүгле коңгаиың шимээни ыржымны үреп турган.

Хиросима хоорайның даргазы Синдзо Хамаи атомнуң айыылындан өлгеннерниң даңзызынга чанчыл ёзугаар немеп бижээн 550 чаа өлген кижилерниң аттарын бо чылын ол даңзыга киирген. Хоорайның даргазындан болгаш префектураның губернаторундан, атомнуг бомбадан качыгдааннардан венoктарны хөөрге салган.

Хиросиманың даргазы Хамаи «тайбыңның кыйгырыы» чыылганнарның мурнунга номчаан. 1945 чылдың август 6-да өлген хөй муң кижилерниң дугайын ол сактып чугаалаан. Вьетнамда дайын-биле холбаштыр ам делегейде туруп турар айыылды ол база сагындырган. Тайбыңны бызыглаар деп бүгү делегейниң кижилерин кыйгырган.

Хоорайның даргазы чүве чугаалаан соонда муң-муң көге-бугаларны дээрже салып үндүрген. Ядролуг чепсекти хоруур дээш демисежирин кыйгырып турар ырны бичии оолдар ырлаан.

Премьер-министр Сатонуң, япон парламентиниң ийи палаталарының даргаларының, Хиросиманың губернаторунуң чагаазын номчаан.

Өлгеннерниң тураскаалын сактып ёзулаарынга Японияның Социалистиг партиязының даргазы Сасаки, Японияның Социалистиг партиязының чиңгине секретары Нарита, Японияның Коммунистиг партиязының даргазы Носака, япон парламентиниң депутаттары киришкен. Атомнуг чепсекти хоруур дээш ында эртип турар конференцияда даштыкы төлээлер ёзулалга база киришкен.

КИНО

АВГУСТ 10-ДА

«НАЙЫРАЛ»: «Саша» 10, 12, «Шуурганга төрүттүнгеннер» 2, «Джазта чүгле кыстар бар» 4, 6, 8, 10 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Одиссейниң оран кезип чорааны» 5.15, «Сүрүүшкүн» 3.15, 7.10, 9 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: «Суг дүвүнге эштиишкин» 11, 1, 3, 5.30, 7.30, 9.20 шактарда.

«ВОСТОК»: Уругларга диригчуруктар 11, «Осетин тоолчургу чугаа» 3, 7, 9 шактарда.

ЧАЙГЫ ТЕАТРГА: «Чоргаар кыйгы» 5, 7, 9, «Кайгамчык Василиса» 10 шактарда.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында Радиозамчыдылга болгаш телевидение комитединиң даргазы Николай Дамбаевич Шиирипейниң кат иези

Барынмаа Чагдаевна ЁНЗАКТЫҢ

аар-аарыгдан мөчээни-биле холбаштыр аңаа болгаш оон ө-бүлезинге радиозамчыдылга болгаш телевидение комитединиң коллективи ханы кажыдалын илергейлеп тур.

Редакцияның АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин—Кравченко кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАР: Редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчыларының 35-21, 25-38, харысаалгалыг секретарының 23-35, партийжи амыдырал килдизиниң 23-54, агитация болгаш пропаганда килдизиниң 37-13, көдээ ажыл-агый килдизиниң 21-47, үлетпүр килдизиниң 22-64, чагаа, ажылчын болгаш көдээ корреспондентилер база совет тургузуг болгаш амыдырал килдистериниң 21-27, даштыкы информация килдизиниң 20-60, бухгалтерияның 31-75, корректорларның 27-41. Солун келбейн баргаша 32-75 телефонче долгаар.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында Парлалга эргелелиниң типографиязы. ТС—00160.